

УНИВЕРЗИТЕТ У НИШУ

ПРАВНИ ФАКУЛЕТ

ТЕМА: Кривична дела насилничког понашања

(мастер рад)

Ментор:

Доц.др Душица Миладиновић Стефановић

Студент:

Станисављевић Милан

М041/14

Ниш, 2016.

Садржај

УВОД.....	3
1. КРИМИНАЛИТЕТ НАСИЉА.....	5
1.1. Појам.....	5
1.2. Класификација дела насилничког криминалитета.....	7
1.3. Насиље у спорту: Појам и карактеристике.....	8
2. РАЗВОЈ КРИВИЧНИХ ДЕЛА НАСИЛНИЧКОГ ПОНАШАЊА У ДОМАЋИМ ПРАВНИМ ИЗВОРИМА.....	11
2.1. Кривично дело насилничко понашање у домаћим правним изворима.....	11
2.2. Кривично дело насилничко понашање на спортској приредби или јавном скупу.....	12
3. КРИВИЧНА ДЕЛА НАСИЛНИЧКОГ ПОНАШАЊА У ПОЗИТИВНОМ ПРАВУ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ.....	15
3.1. Кривично дело насилничко понашање чл. 344 КЗ.....	15
3.2. Кривично дело насилничко понашање на спорској приредби или јавном скупу из чл. 344а КЗ.....	19
3.3. Мера безбедности забране присуствовања одређеним спортским приредбама чл. 89б КЗ.....	24
4. УПОРЕДНО ПРАВО.....	26
4.1. КРИВИЧНО ДЕЛО НАСИЛНИЧКО ПОНАШАЊЕ.....	26
4.1.1. ЗЕМЉЕ БИВШЕ СФРЈ.....	26
4.1.2. Земље европско-континенталног правног система.....	30
4.1.3. Земље англосаксонског правног система.....	35
4.2. КРИВИЧНО ДЕЛО НАСИЛНИЧКО ПОНАШАЊЕ НА СПОРТСКОЈ ПРИРЕДБИ ИЛИ ЈАВНОМ СКУПУ.....	39
4.2.1. ЗЕМЉЕ БИВШЕ СФРЈ.....	39
4.2.2. Земље европскоконтиненталног правног система.....	43
4.2.3. Земље англосаксонског правног система.....	44
5. Стање у судској пракси у Републици Србији.....	47
5.1. Кривично дело насилничко понашање.....	47
5.2. Кривично дело насилничко понашање на спортској приредби или јавном скупу.....	55
6. КРИВИЧНО ДЕЛО НАСИЛНИЧКО ПОНАШАЊЕ НА ПРИМЕРУ ОСНОВНОГ СУДА У НИШУ ЗА ПЕРИОД ОД 01.01.2012. ДО 31.12.2015. ГОДИНЕ.....	66
6.1. ДРУШТВЕНА ОПАСНОСТ.....	66
6.2. ЕФИКАСНОСТ ПРАВОСУДНИХ ОРГАНА У РЕШАВАЊУ КРИВИЧНИХ ПОСТУПАКА ЗА КРИВИЧНО ДЕЛО НАСИЛНИЧКО ПОНАШАЊЕ.....	71
6.3. СТРУКТУРА ИЗРЕЧЕНИХ САНКЦИЈА.....	74
6.4. КАРАКТЕРИСТИКЕ ОПТУЖЕНИХ, ОШТЕЋЕНИХ ЛИЦА У ПОСТУПЦИМА ЗА КРИВИЧНО ДЕЛО НАСИЛНИЧКО ПОНАШАЊЕ.....	76
6.5. КАРАКТЕРИСТИКЕ ОСУЂЕНИХ ЛИЦА, ОДНОСНО ИЗВРШИЛАЦА КРИВИЧНОГ ДЕЛА НАСИЛНИЧКО ПОНАШАЊЕ.....	79
ЗАКЉУЧАК.....	83
Литература.....	85

УВОД

Агресија, терор, нереди, обрачун, малтретирање, злостављање, мучење, силецијство или једном речју насиље. Насиље је појам који је људском друштву познат од његовог самог настанка. Сведоци смо разних облика вршења насиља, како традиционалних тако и савремених, како је људско друштво напредовало, сразмерно су напредовали и облици вршења насиља. Тако се насиље може вршити од наношења лаких телесних повреда поједницу до извршења геноцида према великом броју људи. Акти насиља су одувек привлачили посебну пажњу како стручњака различитих области, а тако обичних људи, што због сензационалистичког извештавања о овим делима, што због страха људи, јер жртва насиља може бити свако лице.

Предмет овог рада представљају два кривична дела насилничког понашања-кривично дело насилничко понашање као кривично дело које постоји дуго у нашој пракси, као и савременије кривично дело насилничко понашање на спортској приредби или јавном скупу, чије прописивање је у ствари одговор на проблем хулиганизма односно вршења насиља на или у вези са спортским приредбама.

У првом делу рада биће посвећена пажња теоријској анализи предметних кривичних дела са кривичноправног и криминошког аспекта. Затим ће бити дат осврт на развој кривичних дела у нашем законодавству, са посебном пажњом на кривично дело насилничко понашање на спортској приредби или јавном скупу, уз навођење друштвених и политичких разлога који су допринели таквом развоју. Након тога у овом делу ће бити извршена упоредноправна анализа. Упоредноправна анализа ће бити извршена тако што ће наша позитивноправна решења бити упоређена са решењима из неких земаља бивше Југославије, неких земаља европскоконтиненталног правног система, неких земаља англосаксонског правног система. Са разликом што ће се анализа дела насилничко понашање усредсредити на слична решења у другим законодавствима, док код кривичног дела насилничко понашање на спортској приредби или јавном скупу извршиће се анализа законодавства земаља које су имале проблема са овом појавом.

Други део рада обухвата анализу практичних проблема које имају судови у нашој земљи приликом поступања по оптужним актима за ова дела. Такође, ће покушати да

одговоре на питања које имају судови, анализом правних схватања која су заузета од стране виших инстанци по овим питањима.

Трећи и последњи део рада бавиће се процесуирањем извршиоца кривичног дела насилничко понашање на подручју Основног суда у Нишу, покушаће да утврди ефикасност суда приликом решавања предмета за ово кривично дело, политику кажњавања извршиоца овог дела, као и особитости учесника у поступку, поготову осуђених лица, при чему ће бити и израђен профил просечног учиниоца кривичног дела насилничко понашање.

I

1. КРИМИНАЛИТЕТ НАСИЉА

1.1. Појам

Од постанка човека и друштва кроз њивој развој до савременог доба насиље је појава која је која је постојала у сваком степену развита. Иако су појавни облици и начини употребе насиља зависно од ступња развоја човека били различити, заједничко је то да људи од свог настанка употребљавају силу једни према другима. Сведоци смо и савремених сукоба (међудржавних, унутар државних, појединачних), тј. ратова на Блиском истоку и Африци, све учесталијих терористичких напада у Европи, све учесталијих убистава и силовања у нашој земљи, који говоре сами за себе како човек ни на садашњем високом нивоу свести није успео да искорени насиље које је несумњиво појава која захтева друштвену реакцију и сузбијање у што је могуће већој мери. Ово све поготову имајући у виду да традиционални облици насиља попут убистава, наношења телесних повреда, силовања, разбојнишва итд. изазивају код људи велику нелагодност као и страх да и они сами могу постати жртве таквих аката.

Одговор појединца, државе и друштва на насиље може бити разноврстан, начешће се јавља у виду одбране и у виду прописивања одређених понашања као кривичних дела, при чему се извршиоци ових кривичних дела кажњавају за вршење аката насиља. Таквим одговором држава постиже циљеве генералне и специјалне превенције вршења кривичних дела.

Да би дефинисали појам насиља потребно је прво одредити појам насиља уопште. За насиље се као синоними користе и речи терор, нереди, малтретирање, злостављање. Једна од најширих дефиниција насиља је као напада управљених против добара која су од значаја за појединца или друштво у целини.¹ Међутим, стиче се утисак да је наведено

¹ Лазаревић Љ., *Деликти насиља-кривичноправни аспект*, Институт за криминолошка и социолошка истраживања, Будва, 2002, стр. 11 до 23

схватање прешироко, јер би овако дефинисан појам насиља обухватио сва законом прописана кривична дела, те да би се општа дефиниција насиља употребила у кривичном праву потребно је другачије дефинисати насиље. Заједничко свим дефиницијама насиља је то да је насиље понашање које је увек праћено силом, најчешће је та сила средство за остварење неког другог циља мада у одређеном броју случајева баш та примењена сила је сама себи циљ. Постоји и дефиниција насиља као примене ради решавања међусобних конфликта.² Даље неки аутори дефинишу насиље као напад на личност³, који се састоји у наношењу удараца повреда и других последица које могу произаћи из примене физичке силе, али ни овако дефинисано насиље се не може употребити у кривично правном смислу јер је у смислу нашег кривичног законика сила означена у чл. 46. и примена хипнозе или омамљујућихј средства. Други аутори пак дефинишу насиље као екстремни облик агресије нелегитимном или неоправданом употребом физичке или психичке силе или као однос кроз који се повређује тело или живот људи или се оштећују ствари.⁴ Да би се одредио појам насиља у кривичноправном смислу треба поћи од насиља као деликта, па се деликтом насиља сматрају све људске делатности којима се употребом силе или озбиљне претње повређују или угрожавају правно заштићена добра а која су инкриминисана. Али и оваква дефиниција насиља није потпуна, јер није свака употреба насиља иако прописана као кривично дело недозвољена и кажњива делатност. Те поред тога што је употреба силе и претње инкриминисана као кривично дело потребно је да буде противправна јер постоје изузеци када је употреба силе и претње дозвољена делатност иако је прописана као кривично дело(два случаја: када је посебним законом такво понашање изричито дозвољено и када постоји неки основ који искључује противправност примењив и за сва остала дела). Па би свеобухватна дефиниција насиља у кривичноправном смислу гласила, насиље је противправна употреба силе или озбиљне претње према другим лицима или предметима.

Што се тиче криминолошке дефиниције насиља, тешко је дати једну општу дефиницију, јер је криминологија наука која има мултидисциплинарни приступ, те као таква има различите полазне тачке при дефинисању насиља. Па тако Дермот Валш(Dermot

² Константиновић-Вилић С., Костић М. Николић-Ристановић В. *Криминологија*, Ниш, 2009, стр. 111

³ Лазаревић Љ., оп. цит., стр. 11 до 23

⁴ Лазаревић Љ., оп. цит., стр. 11 до 23

Walsh) дефинише насиље као ментално или чешће физичко угрожавање, односно повреду.⁵ Елизабет Станко(Elizabet Stanko) у свом раду „Насиље“ под насиљем подразумева сваки облик понашања појединца који намерно прети или наноси физичку, сексуалну или психичку повреду другима или самом себи.⁶ Можда и најобухватнију дефиницију даје Мегарџи(Megargee) који насиљем сматра примену или отворену претњу применом силе која може резултирати повредом појединца.⁷

1.2. Класификација дела насилничког криминалитета

У теорији постоји велики број класификација кривичних дела са елементима насиља, иако сва имају заједнички елемент, а то је да је у њима прописана примена силе или претње, док се разликују по добру које је изложено насиљу, циљу који се жели постићи, последици која је наступила услед извршења дела.⁸

Једна од начешћих подела је на: а) кривична дела код којих је насиље само по себи циљ и б) кривична дела код којих је примена силе или претње средство за остварење неког другог унапред постављеног циља.

а) Код ових кривичних дела потребно је само доказати употребу силе или претње, иако може бити праћено одређеном последицом, у овом случају примена силе и претње није извршена ради постизања неког другог циља. Најпознатија кривична дела која припадају овој групи су: уништење и оштећење туђе ствари, насиље у породици, насилничко понашање, насилничко понашање на спортској приредби или јавном скупу, учествовање у тучи, угрожавање опасним оружјем или оруђем при тучи и свађи итд.

б) Овде се примена силе или претње појављује као средство, метод или начин извршења дела, мотив за извршење дела се налази у постизању сасвим неког другог циља. Најпознатија дела из ове групе су: отмица, угрожавање сигурности, силовање, обљуба над немоћним лицем уцена, разбојништво, разбојничка крађа, као и тероризам, геноцид итд.

⁵ Walsh D., Poole A., *Dictionary of Criminology*, London 1983, стр.25-185

⁶ Stanko E., *Violence-u: Sage Dictionery of Criminology*, London, 2001, стр.35-318

⁷ Megargee E., *The prediction of dangerous behavior 76/3, Criminal justice and Behaviour*, 1976, стр.4

⁸ Лазаревић Љ., оп. цит., стр. 11 до 23

Према заштитном објекту постоји подела: а) кривична дела насиља код којих је заштитни објект човек, у ову групу спадају сва кривична дела против живота и тела (убиство, тешке и лаке телесне повреде), против слобода и права човека и грађанина (Противрпавно лишење слободe, принуда, злостављање и мучење), против достојанства личности и морала итд., б) кривична дела код којих су заштитни објект ствари или објекти, најпознатија дела су оштећење туђе ствари, крађа, тешка крађа. в) кривична дела насиља код којих је заштитни објект група људи.⁹Најпознатија кривична дела из ове групе су: ометање или спречавање јавног скупа, насилничко понашање, геноцид.

Вероватно најпознатија подела кривичних дела насиља је на а) традиционална(су убиство, телесне повреде, силовање, разбојништво итд.)¹⁰ и б) новија(су насиље у породици, тероризам итд.).¹¹

1.3. Насиље у спорту: Појам и карактеристике

Насиље у спорту представља специфичан облик вршења насиља, а који се разликује од осталих облика по специфичном месту вршења насиља (спортска борилишта) или по томе што је на неки други начин повезан са спортским надметањима. Насиље у спорту у савременом свету представља широку и распрострањену појаву, на коју нити једна држава није остала имуна. Међутим, појава насиља у спорту датира из много ранијег периода. Наиме, постоје записи о првим примерима насиља у спорту још у периоду Рима¹² и тадашње поделе људи на плаве и зелене,¹³ зависно од тога ког такмичара у тркама кочија подржавају, те из тог периода је забележено пуно инцидената између ових супростављених група, а најтежи 512. године када је дошло до масовне туче која је трајала данаима и однела око 30.000 живота. Након поделе Римског царства на западно и источно (Византију), у записима из Византије постоје подаци о тома да су оваква подела на зелене

⁹Лазаревић Љ., оп. цит., стр. 11 до 23

¹⁰ Игњатовић Ђ., *Криминологија*, Београд, 2011, стр.106

¹¹Игњатовић Ђ., *Криминолошки аспект деликата насиља*, Институт за криминолошка и социолошка истраживања, Будва, 2002, стр. 265-267

¹² Madensen, T. Eck, J. Spectators violence in stadium, *Pop centar, Guide No.54*, 2008, pp.1

¹³ Оташевић Б., *Насиље на спортским приредбама*, Службени гласник, Београд, 2015, стр.13

и плаве и даље постојала. Најсличнији пример насиља у спорту у средњем веку предствалају витешке борбе. У новијој историји првим званичним догађајем насиља у спорту сматра се сукоб полиције и навијача на финалној утакмици Јужно Америчког купа између Уругваја и Аргентине 17.07.1916. године, због чега и утакмица одложена, јер је на стадиону капацитета 20.000 људи пуштено приближно 40.000 хиљада.¹⁴ Од тог догађаја на даље па све до последњих примера са недавно завршеног Европског првенства у фудбалу у Француској, где је виђено више туча навијача Енглеске, Русије, Пољске, Албаније, десило безброј примера насиља на спортским приредбама, о чему ће бити речи у наредној глави.

Основно питање везано за насиље у спорту предствала како дефинисати насиље у спорту и шта све обухвата појам насиља у спорту? Најшира могућа дефиниција насиља у спорту би била та да насиље у спорту обухвата свако конкретно понашање поједница супротно правилима спорта. Међутим, дата дефиниција је преширока те се у теорији дају уже дефиниције од ове. Тако М. Костић под насиљем у спорту подразумева сваку реч или поступак спортисте, тренера, судије, родитеља гледаоца или другог учесника у спортској приредби који наноси повреду онима који су укључени у спортску приредбу¹⁵ Даље, друго питање везано за насиље у спорту на којим релацијама се јавља, па тако разликујемо насиље између учесника, насиље према судијама, насиље родитеља и насиље навијача. Насиље у спорту које врше сами учесници подстакнуто је деловање различитих фактора, нпр. постоји доста агресивних спортова где је тешко подвући црту између дозвољеног и недозвољеног понашања, те насиље може бити продукт тренутног афекта у жару борбе за бољим резултатом. Поред тога, благо понашање може утицати на негодовање навијача, док агресивно може резултирати наградом што од стране навијача, што од стране клубова у виду материјалне сатисфакције. Најчешће је вербално насиље (на разним основама, па чак и дикриминаторним), док је доста ређе физичко. Нама најпознатији примери вербалног и физичког су увреде на дискриминаторном основу Синише Михајловића које је упутио Патрику Вијери, као и масовна туча кошаркашких репрезентативаца Србије и Грчке из 2012. Године. Такође је опште познати пример фубалера Барселоне Луиса Суареза који је

¹⁴ Жужак М., *Насиље навијачких група као вид политичког насиља у Републици Србији*, Правни Информатор, год. 13, бр. 5, 2010, стр.9-11

¹⁵ Костић, М. *Криминолошка обележја насиља у спорту*, Зборник радова Правног факултета у Нишу, 2008, стр.53-73

био суспендован неиграњем због угриза противника. Насиље над судијама могу вршити сви субјекти спортске приредбе како спортисти, тако и родитељи и навијачи. Повод за овакво понашање је некоректно суђење.¹⁶ Доста је забележених случајева родитеља који су вршили насиље, постоје чак и примери насиља родитеља који су се завршили смртним исходом. Родитељи врше насиље према свим субјектима: учесницима, судијама тако и према другим навијачима. Насиље навијача је дефинитивно најраспрострањенији облик насиља у спорту. Овај облик насиља обухвата све врсте насиља како насиље појединаца, најчешће младог узраста тако и насиље организованих навијачких група, где се у маси њихова заједничка психологија разликује од психологије појединца.¹⁷ Разлози због којих млади људи врше овај тип насиља су различити, нпр. неки из досаде, док други из очаја, покушавајући да свој живот учине занимљивијим.¹⁸ Насиље организованих група шири и на насиље ван спортских приредба често и неvezано за спорт. насиље појединаца, најчешће младог узраста. Као посебну врсту насиља у спорту неки аутори наводе и вандализам. Под појмом вандализма сматрају обесно и рушилачко понашање младих које се манифестује у различитим модалитетима вршења насиља на спортским приредбама, демонстрацијама, концертима.¹⁹ Најчешће испољавање насиља у спорту срећемо на фудбалским утакмицама,²⁰ затим на кошаркашким теренима, док је насиље на осталим спортским приредбама доста ређе.²¹

¹⁶ Оташевић Б. оп. цит., стр.26

¹⁷ Оташевић, Б. Друштвени аспекти насиља на спортским приредбама у РС, *Правни живот* 59(9),2009, стр.520

¹⁸ Коковић, Д. Насиље спортске публике, *Дефендологија год.4, бр.10*, Бањалука, 2001, стр. 9

¹⁹ Бошковић, М. *Криминолошки лексикон*, Матица Српска, Нови Сад, 2012

²⁰ Митровић, Љ. Насиље на спортским приредбама, *Социјална мисао* 02/06, 2009, стр.653

²¹ Видети више: Ђорић М., *Хулиганизам насиље и спорт*, Удружење „Наука и друштво“ Србије, 2012

2. РАЗВОЈ КРИВИЧНИХ ДЕЛА НАСИЛНИЧКОГ ПОНАШАЊА У ДОМАЋИМ ПРАВНИМ ИЗВОРИМА

2.1. *Кривично дело насилничко понашање у домаћим правним изворима*

Кривично дело насилничко понашање први пут је прописано у Кривичном закону Србије 1977. године²² у члану 220. Тада прописано дело гласило је:

„Ко грубим вређањем или злостављањем другога, вршењем насиља према другом, изазивањем туче, или дрским или безобзирним понашањем угрожава спокојство грађана или ремети јавни ред, а његов ранији живот указује на склоност за оваквим понашањем, казниће се затвором од три месеца до три године.“

„Ако је дело из става 1. овог члана извршено у групи, или је при извршењу дела неком лицу нанесена лака телесна повреда или је дошло до тешког понижавања грађана, учинилац ће се казнити затвором од шест месеци до пет година.“

Као што се може видети дело је тржило постојање два субјективна елемента код извршиоца, један општи, и један посебни. Овај први се односи и умишљај, док се други односи на ранији живот учиниоца, односно на склоност ка вршењу ових кривичних дела. Па уколико овог елемента не би било тј. уколико би учинилац дела дело извршио први пут дело био би амнестиран кривичне одговорности. Квалификовани облик прописује три квалификаторне околности извршење дела од стране групе, доношење неком лицу лаке телесне повреде и тешко понижење грађана. Што се тиче извршења од стране групе потребно је барем једно од минимум три лица имало склоност ка извршењу оваквих дела. Као санкција за извршење овог дела прописана је, за основни облик дела казна затвора од три месеца до три године, за квалификовани облик дела од шест месеци до пет година

²² Сл. Гласник СРС бр. 26/77-1341

2.2. Кривично дело насилничко понашање на спортској приредби или јавном скупу

У законодавству Републике Србије кривично дело насилничко понашање на спортској приредби или јавном скупу је дело релативно новијег датума. Први пут је прописано 2003. године у оквиру Закона о спречавању насиља и недоличног понашања на спортским приредбама.²³ Поменути закон у члану 20. Прописује кривично дело „Насилничко понашање на спортској приредби“ чија садржина гласи:

„Ко у намери да изазове насиље уђе на спортски терен, или уласком на спортски терен изазове насиље, физички нападне на учеснике спортске приредбе, унесе у спорски објекат или баца на спортски терен или међу гледаоце предмете, пиротехничка средства или друге експлозивне, запаљиве или штетљиве супстанце које могу да изазову телесне повреде или угрозе здравље учесника спортске приредбе или учествује у физичком обрачуна на спортској приредби, казниће се казном затвора од три месеца до једне године.“

„Ко у групи изврши кривично дело из става 1. овог члана, казниће се затвором од шест месеци до три године.“

„Коловођа групе која изврши кривично дело из става 1. овог члана, казниће се затвором од једне до пет године.“

Међутим, и након ступања на снагу Закона о спречавању насиља и недоличног понашања на спортским приредбама, број инцидената на спортским приредбама се не смањује, већ напротив повећава се. Разлози за овакво стање могли би се огледати у прописаним казнама за извршиоце овог кривичног дела које су биле очигледно благе и несразмерне последицама овог дела, такође и прописивање намере за изазивање насиља као елемента кривичног дела је могло довести до проблема у доказивању и уједно и процесуирању извршиоца овог кривичног дела. Из ових разлога 2007. се приступа изменама Закона о спречавању насиља и недоличног понашања на спортским приредбама и то тако што се проширује основни облик дела који сада обухвата неке радње које су до тада биле у домену прекршајног права, затим избацује намеру као елемент дела и

²³ Сл. Гласник РС бр.67/2003

прописује строже санкције за извршиоце овог дела. Након ових измена из 2007. године члан 20. гласи:

„Ко неовлашћено уђе на спортски терен или уласком у спортски терен или део гледалишта намењен противничким навијачима, изазове насиље, физички нападне или се физички обрачунава са учесницима спортске приредбе, врши насиље приликом доласка и одласка, унесе у спортски објекат или баца на терен или међу гледаоце предмете, пиротехничка средства или друге експлозивне, запаљиве или штетљиве супстанце које могу да изазову телесне повреде или угрозе здравље учесника спортске приредбе, оштећује спортски објект, његову опрему, уређаје и инсталације, ко својим понашањем или паролама на спортској приредби изазива националну, расну и верску мржњу или нетрепеливост, услед чега дође насиља или физичког обрачуна са учесницима спортске приредбе, казниће се затвором од шест месеци до пет година.“

„Ко у групи изврши кривично дело из става 1. овог члана, казниће се затвором од једне до осам година.“

„Коловођа групе која изврши кривично дело из става 1. овог члана, казниће се затвором од једне до десет година.“

„Ако је извршењем дела из става 1. овог члана дошло до нереда у којим је неко лице тешко телесно повређено или је оштећена имовина већег обима, учинилац ће се казнити затвором од једне до осам година.“

Није прошло ни две године од измена закона, ни поштравање санкција и и избацивање намере као извршења дела није дало неопходне резултате, а и догађај из 2009. године и неуспело организовање параде поноса је довело нове измене кривичног дела насилничког понашања на спортској приредби, те се ово кривично дело пребацује из закона о спречавању насиља и недоличног понашања на спортским приредба у кривични законик и у члану 344а, о чему ће бити речи у следећим поглављима.

Новим променама и пребацавањем наведеног кривичног дела у кривични законик, кривично дело је претпело додатне измене. Наиме, радња извршења је проширена и на оштећење имовине веће вредности, затим проширени су дискриминаторски основи који изазивају мржњу, у ранијем решењу су били таксативо одређени на изазивање националне, расне и верске мржње или нетрепеливост док је новим решењем додат и кишобран појам

нетрепељивост на неком дискриминаторном основу. Прописане санкције су претрпеле новине у погледу поштравања прописаних санкција, тако што су прописане казне затвора за учиниоце у дужем трајању а и у другом смеру, прописивањем новчане казне као споредне обавезне казне. Такође, велика новина је и та што је у ставу 5. члана 344а прописана и кривична одговорност службеног или одговорног лица које при организовању не предузме мере обезбеђења како би се онемогућио или спречио неред. Највећа новина је прописивање посебне мере безбедности у члану 89а. КЗ-а под називом „Забрана присуствовања одређеним спортским приредбама“. Као што се види мера безбедности се односи само на спортске догађаје не и на јавне скупове. У оваквом облику наведе норме важе и данас у нашем позитивном праву.

3. КРИВИЧНА ДЕЛА НАСИЛНИЧКОГ ПОНАШАЊА У ПОЗИТИВНОМ ПРАВУ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

Кривична дела насилничког понашања у праву Републике Србије су кривично дело насилничко понашање и кривично дело насилничко понашање на спортској приредби или јавном скупу. Ова кривична дела прописана су у Кривичном законнику²⁴ у члановима 344. и 344а. у оквиру групе кривичних дела против јавног реда и мира. Такође, везано за кривично дело насилничко понашање на спортским приредбама Кривични законик прописује у члану 89б меру безбедности забране присуствовања одређеним спортским приредбама.

3.1. Кривично дело насилничко понашање чл. 344 КЗ

„Ко грубим вређањем или злостављањем другог, вршењем насиља према другом, изазивањем туче или дрским или безобзирним понашањем значајније угрожава спокојство грађана или теже ремети јавни ред и мир, казниће се затвором до три године“

„Ако је дело из става 1. овог члана извршено у групи или је при извршењу дела неком лицу нанесена лака телесна повреда или је дошло до тешког понижења грађана, учинилац ће се казнити затвором од шест месеци до пет година.“

Извршилац кривичног дела може бити свако лице, субјективно обележје бића кривичног дела јесте умишљај. Код ранијег решања у Кривичном закону Републике Србије било је постојао је још један елемент дела, и то субјективни, који се огледао у склоности учиниоца ка насилничком понашању, односно био у обавези да утврди чињенице из ранијег живота окривљеног, да ли је или није раније правио такве испаде, уколико није није постојала кривична одговорност већ је дело остајало у домену прекршаја. У важећем

²⁴ Сл. гласник РС бр.85/2005

Кривичном закону се од тога одустало те је као субјектини елемент прописан само умишљај.

Радња извршења код дела насилничког понашања је алтернативно прописана и може се састојати у:

- а) грубом вређању,
- б) злостављању
- в) вршењу насиља према другом,
- г) изазивању туче,
- д) дрском или безобзирном понашању.

а) Вређање се може схватити као код кривичног дела увреде, с тим што је код насилничког понашања потребно да то вређање буде грубо. Вређање је грубо када се част или углед другога тешко, безобзирно повређују, што се процењује према начину вређања, месту на којем се врши, као и садржини. Пример таквог вређања је изрицање увреда према другом у присуству већег броја лица, и тако што му се упућују тешке омаловажавајуће изјаве, или се тешко вређа његова национална част.²⁵ Такође, под грубим вређањем се може сматрати упућивање погрдних речи или псовки које резултирају повређивањем части неког лица у присуству већег броја лица или лица у односу на која он има васпитни утицај.²⁶ Што се тиче злостављања као радње извршења насилничког понашања, такође се тражи грубо злостављање. Грубо злостављање представља малтретирање другог, тако што ми се наноси бол и патња, али у тој мери да прелази границе и оквире обичног наношења боли, али не улази у границе телесних повреда. Пример је чупање косе, поливање хладном водом, штипање за нос, грубо повлачење ушију итд.

б) Вршење насиља према другом, као радња извршења кривичног дела насилничко понашање може се схватити вршење физичке и психичке силе према другом, као на пример онемогућавање кретања другог лица, недозвољавање вршења делатности другом лицу.

в) Изазивање туче, као радња извршења овог дела представља изазивање физичког обрачуна других при чему је без значаја да ли је изазивач учествовао у тучи.²⁷ Под тучом

²⁵ Лазаревић Љ., *Коментар Кривичног законика*, Правни факултет Универзитета Унион, 2011, стр. 997

²⁶ Јовановић Љ., Јовашевић Д., Ђурђић В., *Кривично право, Посебни део*, Правни факултет у Нишу, 2000, стр.517

²⁷ Јовановић Љ., Јовашевић Д., Ђурђић В., оп. цит., стр.517

се претпоставља обрачун између два или више лица, тако учинилац може бити и учесник, али је довољно да буде подстракач или само помаже неком од учесника.

г) Дрско понашање као радња извршења овог дела може се сматрати непристојно понашање пред већим бројем људи, односно псовке и непристојно понашање пред женама и старима, док би безобзирно понашање било свако понашање које је супротно општеприхваћеним нормама понашања и према људима и према стварима, на пример уништавање клупа, ломљење канти за смеће на јавним површинама итд.

Последица кривичног дела насилничко понашање је, такође, алтернативно одређена као:

- а) Значајније угрожавање спокојства грађана,
- б) Теже ремећење јавног реда и мира

а) Да ли постоји значајније угрожавање спокојства грађана суд ће ценити у зависности од околности сваког појединачног случаја, неки примери које даје пракса, казују да је угрожавање спокојства грађана значајније када осећају личну или имовинску несигурност, када се плаше за живот, здравље или очување интегритета.

б) Теже ремећење јавног реда и мира постоји када оштећује паркирана возила, излоге, узнемирава грађане итд.²⁸

Између радње извршења и последице мора постојати узрочно-последична веза, тј. дело постоји уколико једном од алтернативно наведених радњи учинилац произведе једну од алтернативно наведених последица.

Санкција за извршење овог дела је казна затвора до три године.

Кривично дело насилничко понашање има и квалификовани облик. Код квалификованог облика квалификаторне околности су алтернативно одређене и могу бити:

- а) Насилничко понашање од стране групе
- б) Наношење лаке телесне повреде као резултат насилничког понашања
- в) Тешко понижававање грађана

²⁸ Стојановић, З. *Коментар Кривичног законика*, Београд, Службени гласник, 2007, стр.729

а) За постојање овог облика дела основни услов је постојање групе од најмање три лица (схватање Кривичног одељења ВСС од 31.5.1993. године) која заједнички врше кривично дело. Појам групе је одређен чл. 112 ст.22 КЗ-а где је наведено да група треба буде обухваћена умишљајем учиниоца, да буде повезана ради привременог или трајног вршења кривичних дела, док није потребно да има дефинисане улоге, континуитет чланова и развијену структуру.

б) Наношење лаке телесне повреде неком лицу као квалификаторна околност постоји када је ова повреда нанета неком лицу приликом вршења насилничког понашања, при чему није од значаја да ли је нанесена лицу према коме је насиље било управљено или према неком другом лицу (лице које је покушавало да спречи вршење насиља, случајни пролазник). Према наношењу лаке телесне повреде треба да поступа са нехатом.

в) Примери за тешко понижење грађана би били принуђивање особе да се скине на јавном месту, да имитира животињу, да прича увредљиве ствари о себи и својим ближњима. Учинилац овог облика дела мора у односу на квалификаторну околност да поступа са умишљајем.

За све квалификаторне облике дела прописана је казна затвора од шест месеци до пет година.

Потребно је такође дати осврт и на то да насилничко понашање има одређене додирне тачке са неким другим кривичним делима. Тако насилничко понашање консумира одређене облике принуде и увреде, као и лаку телесну повреду нехатно начињену, те са овим кривичним делима није могућ стицај. Такође, није могућ стицај ни са делима тешко убиство и тешке телесне повреде, јер због инклузије, постоји само кривично дело убиства при безобзирном насилничком понашању, а у другом случају постоји само дело тешке телесне повреде. Са друге стране могли говорити о могућности стицаја, уколико је као последица насилничког понашања дошло до убиства из нехата, а нарочито ако је ова последица наступила према друго лицу које није било предмет насиља.²⁹

²⁹ Лазаревић Љ., оп. цит., стр. 999

У овом делу мора се указати на један пропуст у правосуђу, где је једна опасна ситуација остала потпуно неинкриминисана, односно уским тумачењем закона, створена је рупа у кажњавању учиниоца једне врсте насиља. Наиме, када би хипотетички имали ситуацију у којој два лица нападају треће лице на кеју на Нишави, у касне сате, у мраку, приликом чега нема очевидаца немилостиво догађаја, тако што му са леђа задају по неколико удараца у главу, од чега он пада у несвест, без могућности да покуша да се одбрани. И поред тога ако би полиција успела да нападаче идентификује, јавни тужилац не би био у могућности да гони ни за једно кривично дело. Наиме, нема насилничког понашања, јер није наступила ниједна од алтернативно одређених последица, нема кривичног дела тешке телесне повреде, јер није могуће утврдити индивидуално одређено лице које је задавало ударце нити узрочно-последичну везу између удараца и нанете повреде, а нема ни учествовања у тучи, јер нема туче пошто оштећени не пружа ни активни ни пасивни отпор нападачима (став Апелационог суда у Нишу).³⁰ Ова ситуација са празнином морала би да се реши у најкраћем могућем року, било проширењем тумачења одређених дела било изменом Кривичног законика.

3.2. Кривично дело насилничко понашање на спорској приредби или јавном скупу из чл. 344а КЗ

„Ко физички нападне или се физички обрачунава са учесницима спортске приредбе или јавног скупа, врши насиље или оштећује имовину веће вредности приликом доласка или одласка са спортске приредбе или јавног скупа, унесе у спортски објекат или баца на спортски терен, међу гледаоце или учеснике јавног скупа предмете, пиротехничка средства или друге експлозивне, запаљиве или штетне супстанце које могу да изазову телесне повреде или угрозе здравље учесника спортске приредбе или јавног скупа, неовлашћено уђе на спортски терен или део гледалишта намењен противничким навијачима и изазове насиље, оштећује спортски објекат, његову опрему, уређаје и инсталације, својим понашањем или паролама на спорској приредби или јавном скупу изазива националну,

³⁰ Видети на сајту: http://www.ni.ap.sud.rs/pageView.do?id_strane=145

расну, верску или другу мржњу или нетрепеливост засновану на неком дискриминаторном основу, услед чега дође до насиља или физичког обрачуна са учесницима, казниће се затвором од шест месеци до пет година и новчаном казном.“

„Ако дело из става 1. овог члана извршено од стране групе, учинилац ће се казнити затвором од једне до осам година.“

„Коловођа групе која изврши кривично дело из става 1. овог члана, казниће се затвором од три до дванаест година.“

„Ако је извршењем дела из става 1. овог члана дошло до нерета у коме је неком лицу нанета тешка телесна повреда или је оштећена имовина веће вредности, учинилац ће се казнити затвором две до десет година.“

„Службено или одговорно лице које при организовању спортске приредбе или јавног скупа не предузме мере обезбеђења како би се онемогућио или спречио неред, па услед тога буду угрожени живот или тело већег броја људи или имовина веће вредности, казниће се затвором од три месеца до три године и новчаном казном“

„Учиниоцу дела из става 1. до 4. овог члана које је извршио на спортској приредби обавезно се изриче мера безбедности забране присуствовања одређеним спортским приредбама.“

Као што се може видети из законског описа кривичног дела, дело има један основни облик, два квалификована облика и један посебни облик. Основни облик кривичног дела може извршити свако лице, док је за постојање дела потребно и да је извршилац поступао са умишљајем. Место извршења је оно што чини специфичност овог кривичног дела, а то алтернативно могу бити спортска приредба и јавни скуп. Под спортском приредбом у овом смислу треба сматрати сва спортска такмичења и манифстације,³¹ а то могу бити разноврсни догађаји као што су фудбалске, кошаркашке, одбојкашке утакмице, атлетско или пливачко такмичење, крос, мото трке и томе слично.³² Док су јавни скупови сва јавна окупљања већег броја људи са различитим циљевима, на пример концерти или друге приредбе, зборови, митинзи и томе слични.³³ Радње извршења основног облика дела дате су алтернативно и оне могу бити:

³¹ Ђорђевић М., Ђорђевић Ђ. *Кривично право са текстом Кривичног законика*, Пројурис, Београд, 2014, стр. 209

³² Лазаревић Љ., оп. цит., стр. 1000

³³ Ђорђевић М., Ђорђевић Ђ. оп.цит., стр. 209

а) Физички напад или физичко обрачунавање са учесницима спортске приредбе или јавног скупа,

б) Вршење насиља или оштећивање имовине веће вредности приликом доласка или одласка са спортске приредбе,

в) Уношење у спортски објект или бацање међу гледаоце или учеснике јавног скупа предмета, пиротехничких средстава или других експлозивних, запаљивих или штетних супстанци,

г) Неовлашћен улазак на спортски терен или део гледалишта намењен противнички навијачима,

д) Оштећивање спортског објекта, његове опреме уређаја и инсталација,

ђ) Изазивање на спортској приредби или јавном скупу националне, расне, верске или друге мржње и нетрепелјивости, својим понашањем или паролама.

а) Да би ближе одредили радњу извршења физичког напада или физичког обрачунавања са учесницима спортске приредбе или јавног скупа, потребно је одредити појам учесника, у овом смислу као пасивне субјекте овог дела односно учеснике треба сматрати сва лица присутна на спортској приредби или јавном скупу.³⁴ На пример, гледаоци, такмичари, судије, новинари, тренери, здравствено особље. Као пример би се могао навести упад навијача на фудбалској утакмици између репрезентација Србије и Албаније, где је дошло до напада на одређене играче Албаније.

б) Вршење насиља или оштећивање имовине веће вредности приликом доласка или одласка са спортске приредбе као радња извршења овог дела има ту специфичност да је место извршења ван спортске приредбе, те би ову одредбу требало широко тумачити и под долазак и одлазак са спортске приредбе сматрати целокупно трајање кретања од окупљања до спортског терена или јавног скупа, односно конкретно уколико се организовано путује на гостовање клуба, долазак и одлазак треба схватити као пут од почетне тачке до спортског боришта. По ставу судске праксе као имовина веће вредности сматра се имовина чија вредност прелази 1.500.000 динара.³⁵ Као пример би се могли навести нереди

³⁴ Исто, стр. 209

³⁵ Видети на сајту http://www.vk.sud.rs/sr/одговори_на_спорна_питања

пре почетка утакмице Купа Радивоја Кораћа у Нишу 15.02.2015.године, где су навијачи вршили насиље приликом спровођења до хале Чаир од Парка Светог Саве.

в) Уношење у спортски објект или бацање међу гледаоце или учеснике јавног скупа предмета, пиротехничких средстава или других експлозивних, запаљивих или штетних супстанци, представља формулацију под којом треба подвести све предмете, средства и супстанце, који су подобни да тело повреди или здравље угрозе. Класичан пример за ову радњу извршења представља уношење и бацање бакљи на спортским утакмицама, те овде конкретан пример није потребан, јер је то свакодневница на спортским приредбама у Србији.

г) Неовлашћен улазак на спортски терен или део гледалишта намењен противнички навијачима, оваквав улазак обухвата сваки улазак на терен од стране лица које није у организацији спортског такмичења за такав улазак предвиђено, као и улазак у део гледалишта намењен противничким навијачима без одговарајуће улазнице или пропуснице. Уз то, као услов ове радње извршења захтева се и последица- да је извршилац поред неовлашћеног уласка изазвао и насиље.³⁶ Најсвежији пример десио се у Египту 2012. године, где је на фудбалској утакмици живот изгубило 79 људи, те из тих разлога одлуком фудбалског савеза Египта, такмичења Премијер лиге Египта нису одржавана три године.³⁷

д) Под спортским објектом би требало сматрати свако место где се одиграва спортска приредба, стадион, спортска хала, затворени базен, са свим својим припадајућим елементима и деловима, како унутрашњим тако и спољашњим. Најпознатији пример, у српској јавности дефинитивно представља понашање Ивана Богданова и навијача репрезентације Србије на фудбалској утакмици у Ђенови између репрезентације Италије и Србије 12.10.2010. године, где навијачи изазивају прекид утакмице тако што ломе столице на стадиону, док Богданов клештима сече заштитну одграду направљену од жице.

ђ) Радња извршења-изазивање на спортској приредби или јавном скупу националне, расне, верске или друге мржње и нетрепеливости, својим понашањем или паролама. захтева посебну последицу – да изазивање мржње и нетрепеливости доведе до насиља и нереда на спортској приредби. Враћамо се опет на фудбалску утакмицу између Албаније и Србије у

³⁶ Ђорђевић М., Ђорђевић Ђ. Оп. цит., стр. 209

³⁷ Видети на сајту https://en.wikipedia.org/wiki/Egyptian_Premier_League

Београду, где је горе поменуто насиље изазвано управо паролама увредљивим за Србију, када један албански навијач, дроном прелеће изнад игралишта са заставом велике Албаније које обухвата и територије Србије.

Прописана санкција за дело из става 1. члана 344а. је казна затвора од шест месеци до пет година као и новчана казна. Као што се може видети уз казну затвора је кумулативно прописана и новчана казна, уз то учиниоцу дела уколико је извршено на спортској приредби се обавезно изриче мера безбедности забране присуствовања одређеним спортским приредбама.

Као што је напред наведено кривично дело насилничко понашање има два квалификована облика. Први тежи облик је прописан у ставу 2. и 3. члана 344а. Основна квалификаторна околност је извршење дела од стране групе. Као и код дела насилничко понашање и овде се групом сматра три или више особа. При томе, не мора да се ради о организованој криминалној групи већ група може настати и спонтано само за извршење дела.³⁸ Док се за дело из става 3. прописује додатна квалификаторна околност, она се налази у својству извршиоца, односно коловође групе. Под коловођом групе треба сматрати лице које усмерава активност групе у њеном насилном понашању.³⁹ Санкције за први тежи облик дела су за дело из става 2. казна затвора од једне до осам година, док за дело из става 3. од три до дванаест година. Сматрам да је овде законодавац начинио пропуст и да је било потребно прописати и новчану казну као споредну, обавезну казну, уз казну затвора као и код основног облика дела. Други квалификовани облик дела прописује се у ставу 4. чл. 344а. Квалификаторна околност код овог облика дела јесте настанак нередица као последице извршења дела из става 1. овог члана, услед којих је наступила тешка телесна повреда неког лица или оштећење имовине веће вредности. Према овим последицама учиналац може да поступа и нехатно. Појам тешке телесне повреде треба узети у смислу дела тешке телесне повреде из чл.121 КЗ-а, док се имовином веће вредности сматра имовина чија је вредност већа од 1.500.000 динара.

Посебни облик дела прописан је у став 4. члана 344а. КЗ. Овај посебни облик карактерише посебно својство извршиоца, посебна радња извршења као и последица.

³⁸ Лазаревић Љ., Оп. цит., стр. 1001

³⁹ Исто, стр.1000

Извршилац овог дела прописан је алтернативно и може бити службено или одговорно лице. Ко се сматра службеним лице одређено је чл. 112 Кривичног законика, па тако службено лице може бити: 1) лице које у државном органу врши службене дужности, 2) изабрано, именовано или постављено лице у државном органу, органу локалне самоуправе, или лице које стално или повремено врши службене дужности или службене функције у тим органима, 3) јавни бележник, извршитељ и арбитар, као и лицу у установи, предузећу или другом субјекту, којем је поверено вршења јавних овлашћења, које одлучује о правима, обавезама или интересима правних или физичких лица или о јавном интересу, 4) лице којем је физички поверено вршење појединих службених дужности или послова, 5) војно лице. Одговорним лицем сматра се одговорно лице организатора спотрске приредбе.⁴⁰ Што се тиче радње извршења она се ограничава на нечињење, односно пропуштање да се предузму мере обезбеђења које имају за циљ онемогућавање или спречавање нереда на спортској приредби.⁴¹ Што се тиче последице, она је обавезни елемент дела, те ако она не наступи услед пропуста службеног или одговорног лица при организовању спортске приредбе или јавног скупа, нема кривичне одговорности. Као последица је прописано угрожавање живота или тела већег броја људи или имовине веће вредности. Прописана санкција за овај облик дела је затвор од три месеца до три године и новчана казна као споредна.

3.3. Мера безбедности забране присуствовања одређеним спортским приредбама чл. 89б КЗ

Ова мера безбедности је први пут уведена у Кривични законик изменама из 2009. године, прописана је у члану 79. став 1. тачка 11., као и члану 80. став 5, док су садржина и услови за примену прописану чланом 89б. и члану 344а став 6., као реакција на све чешће случајеве насиља на спортским приредбама као мера која би могла утицати на смањење рецидивизма код овог кривичног дела. Она се обавезно изриче учиниоцу кривичног дела из чл. 344а став 1. од 4., који је осуђен за ово кривично дело. Конкретније, само извршиоцу

⁴⁰ Ђурђевић, Н. *Кривична одговорност за насиље и недолучно понашање на спортским приредбама у Републици Србији*, Зборник радова Правног факултета у Сплиту, год. 47, бр. 2/2010, стр. 290

⁴¹ Лазаревић Љ., Оп. цит., стр. 1002

осуђеном за ово кривично дело коме је изречена казна или условна осуда. Наиме, иако је општом одредбом мере безбедности у чл. 89б прописано да се мера може изрећи учиниоцу само када то захтева питање опште безбедности, закон је прописао и могућност обавезног прописивања мере, што је и порписано посебном одредбом у чл. 344а, док је код других кривичних дела изрицање ове мере факултативно. Мера може бити изречена како домаћем тако и страном држављанину.⁴² Мером се може забранити присуствовање само тачно одређеним спортским приредбама, а не за све спортске приредбе у глобалу. Начин утврђивања спортских приредби мора бити одређен посебним прописом у складу са Законом о извршењу кривичних санкција, а које спортске приредбе ће то бити зависиће од околности сваког појединачног случаја.⁴³ Трајање се рачуна од правноснажности пресуде. Уколико је учиниоцу изречена и казна затвора, време проведено на издржавању казне се не урачунава у трајање мере.

Извршење мере се спроводи тако што учинилац дела коме је мера изречена пре почетка одржавања одређене спортске приредбе за коју му је прописана забрана мора да се лично јави одређеном службеном лицу у полицијској управи и да време трајања спортске приредбе проведе у полицијској станици. Законодавац је прописао и санкције за непоштовање изречене мере безбедности. Уколико је мера безбедности прописана уз условну осуду, па учинилац дела прекрши меру безбедности суд ће опозвати условну осуду. Уколико је мера безбедности прописана уз казну затвора, па извршилац након изласка из затвора не поштује обавезе прописане наведеном мером, суд који је изрекао меру безбедности може казнити извршиоца казном затвора од тридесет дана до три месеца.

⁴² Ђурђевић, Н. оп.цит., стр. 302

⁴³ Ђурђевић М., Ђурђевић Ђ. Оп. цит., стр. 108

4. УПОРЕДНО ПРАВО

4.1. КРИВИЧНО ДЕЛО НАСИЛНИЧКО ПОНАШАЊЕ

4.1.1. ЗЕМЉЕ БИВШЕ СФРЈ

Црна Гора

Кривични законик Црне Горе из 2004. године,⁴⁴ године, прописује у члану 399. кривично дело насилничко понашање:

Ко грубим вређањем или злостављањем другог, вршењем насиља према другом, изазивањем туче или дрским или безобзирним понашањем угрози спокојство грађана или ремети јавни ред и мир, уколико је то извршено у групи или неком лицу нанесена лака телесна повреда или је дошло до тешког понижавања грађана, казниће се затвором од шест месеци до пет година.

Као што се може приметити назив дела је идентичан као у нашем Кривичном закону, док је квалификација скоро идентична, са разликом да не постоји квалификовани облик дела, већ квалификаторне околности које су алтернативно прописана нашим Законом да је дело извршено у групи или је при извршењу дела неком лицу нанесена лака телесна повреда или је дошло до тешког понижавања грађана, прописани као битни елементи бића основног кривичног дела насилничко понашање из члана 399. Кривичног законика Црне Горе. Такође, кривична санкција прописана за дело насилничко понашање из члана 399. Кривичног законика Црне Горе, идентична је кривичној санкцији прописаној за кривично дело насилничко понашање из члана 344 став 2. Кривичног законика.

Федерација Босна и Херцеговина

Кривични закон Босне и Херцеговине из 2003. године,⁴⁵ измењен и допуњен 2013. године, такође приписује кривично дело насилничко понашање у члану 362:

⁴⁴ Сл. Лист РЦГ бр.70/03, 13/04, 47/06; Сл. цист ЦГ бр. 40/08, 25/10, 32/11, 40/13, 56/13

Ко грубим вређањем или злостављањем другог, насиљем према другом, изазивањем туче или нарочито дрским или безобзирним понашањем угрожава грађански мир, казниће се казном затвора од три месеца до три године.

Ко кривично дело из става 1. овог члана учини у саставу групе људи или ако је кривичним делом из става 1. овог члана проузроковано тешко понижење више особа, или је нека особа лако телесно повређена, казниће се казном затвора од шест месеци до пет година.

Кривично дело насилничко понашање из члана 362. Кривичног закон Босне и Херцеговине идентитчно је кривичном дело насилничко понашање из члана 344. Кривичног законика једина ралика је у језичкој формулацији последице јер Кривични закон Босне и Херцеговине као једну од алтернативних последица прописује угрожавање грађанског мира док Кривични законик прописује угрожавање спокојства грађана, међутим језичким тумачењем се утврђује да се ради о истој последици само језички другачије формулисаној.

Хрватска

Казнени закон Републике Хрватске⁴⁶ прописује у члану 323а кривично дело насилничко понашање:

Ко насиљем, злостављањем, иживљавањем или другим особито дрским понашањем на јавном месту другог доведе у особито понижавајући положај, а тиме није почињено друго теже дело, казниће се казном затвора до три године.

Упоређивањем кривичног дела насилничко понашање прописаног у чл. 323а Казненог закона Републике Хрватске са основним обликом кривичног дела насилничко понашање из чл. 344 ст.1 Кривичног законика, може се утврдити да кривично дело из чл. 323а Казненог закона Републике Хрватске има само један основни облик. Даље, да су

⁴⁵ Сл. Гласник БиХ бр. 37/03

⁴⁶ Народне новине бр.125/11, 144/12, 56/15, 61/15

радње извршења дела и код једног и код другог дела сличне, односно насиље, злостављање, дрско понашање према другом, међутим последице које представљају битан елемент и код једног и код другог кривичног дела се разликују, код дела из чл.323. последица је довођење другог у особито понижавајући положај, те је највећа разлика између два дела та што се код дела из чл.344 ст.1 Кривичног законика као елемент дела прописује теже ремећење јавног реда и мира или угрожавање спокојства грађана, односно захтева присуство већег броја лица. Такође, Казнени закон прописује да дело из чл. 323а постоји само уколико вршењем радње извршења дела није учињено неко друго дело. Док су кривичне санкције прописане за извршење кривичних дела из нашег КЗ-а и из КЗ Хрватске идентичне. Из свега напред наведеног се може закључити да је за разлику од кривичних дела насилничког понашања прописаних у Кривичним законима Црне Горе и Босне и Херцеговине, која имају доста сличности са кривичним дело насилничко понашање прописаним у нашем Кривичном законнику, кривично дело прописано у Казненом закону Републике Хрватске има битно другачија обележја од кривичног дела насилничко понашање из члана 344. нашег Кривичног Законика.

Македонија

Кривични законик Македоније из 1996. године⁴⁷ у члану 386. приписује кривично дело насилништво:

Ко другог малтретира, грубо вређа, прети да угрози његову сигурност, или према некоме врши грубо насиље, и због тога у јавности узрокује осећање несигурности, претње или страха, казниће се казном затвора од три месеца до три године.

Ако је дело из става 1 извршено у групи од два или више лица или је насиље извршено над већим бројем грађана или учинилац телесно повреди другог, казниће се затвором од шест месеци до пет година.

Казном из става 2 овог члана казниће се учинилац дела из става 1 овог законика везано за спортска такмичења, извршено за време, пре почетка и по завршетку спортског такмичења.

⁴⁷ Службен весник на Република Македонија број 37/96, бр. 80/99, 4/02, 43/03, 19/04, 81/05, 60/06, 73/06, 7 /08, 139/08, 114/09, 51/11, 135/11, 185/2011, 142/2012, 166/2012, 55/2013

Ако је дело из става 3 имало за последицу изазивање туче, нереди и оштећење имовине веће вредности, учинилац ће се казнити затвором од једне до пет година.

Ако је дело из става 1 овог члана имало за последицу тешке телесне повреде или смрт неког лица, учинилац дела ће се казнити затвором од три до десет година.

Казном из става 5 овог члана казниће се организатор групе која је учинила дело из става 3 овог члана, као и организатор спортског такмичења који није предузео мере за спречавање насиља.

За дело из става 3 овог члана, новчаном казном казниће се правно лице које је организовало такмичење.

Анализом дела насилништво из члана 386 Кривичног законика Републике Македоније из 1996. године утврђује се да ово кривично дело има основни облик, пет квалификованих облика, као и један посебни облик који се односи на одговорност правног лица. Као и да је кривично дело насиља на спортској приредби, те ће анализа ових облика бити извршена у наредној глави. Упоредном анализом дела из чл. 386 Кривичног законика Македоније са кривичним дело из чл. 344 нашег Кривичног законика, утврђује се да основни облици дела имају исту радњу извршења односно вређање, злостављање или малтретирање и вршење насиља према другом. Такође, имају и исту последицу само језички другачије формулисану, што се тиче санкције Кривични законик Македоније прописује и посебни минимум од три месеца за ово дело, док наш Кривични законик прописује само посебни максимум од три године затвора идентично као и наш законик. Квалификовани облици дела из става два и једног и другог кривичног дела су такође идентични и односе се на дело из става 1. извршено у групи или ако је приликом извршења дела из става 1. нанесена неком лицу телесна повреда, као и ако је дошло до тешког понижавања грађана, санкције су идентичне и код једног и другог квалификованог облика дела. Специфичности кривичног дела из чл. 386 Кривичног законика Македоније се односе на то да је у ставу три, четири и шест прописан квалификовани облик који је односи на насилље на спортским приредбама, док је у ставу пет прописан квалификовани облик дела који захтева за последицу да је приликом извршења дела из става један наступила тешка

телесна повреда или смрт неког лица, и прописује казну за овај квалификовани облик од једне до десет година, што је уједно и највећа специфичност у односу на кривично дело из чл. 344 Кривичног законика Републике Србије.

4.1.2. Земље европско-континенталног правног система

За разлику од земаља бивше Југославије, чији законици су били предмет анализе у претходној глави, у чијим кривичним законцима је уз незнатне разлике прописано кривично дело насилничко понашање, у кривичним законцима земаља европскоконтиненталног правног система, који су предмет анализе у овој глави (Кривични законик Чешке Републике, Кривични законик Словачке, Кривични законик Немачке и Кривични законик Албаније) не постоји дело које има исте елементе као кривично дело насилничко понашање из чл. 344 Кривичног законика. Међутим, у наведеним кривичним законцима постоје кривична дела која поседују одређене сличне елементе, те ће упоредна анализа тих кривичних дела са кривичним делом насилничко понашање бити предмет ове главе.

Чешка Република

Кривични законик Републике Чешке, донет 2009.године,⁴⁸ измењен 2011. у глави 10, под називом кривична дела која повређују цивилну коегзистенцију, прописује у члану 352, кривично дело насиље према групи грађана и индивидуално обезбеђивање који гласи:

Ко прети групи грађана убиством, угрожавањем здравља или материјалном штетом велике вредности, казниће се казном затвора до једне године.

Ко врши насиље (користи силу) према групи грађана или појединцу, или им прети убиством, повредом здравља или материјалном штетом велике вредности, због њиховог политичког уверења, националности, расе, религије или атеизма, казниће се казном затвора од шест месеци до три године.

⁴⁸ Видети на сајту: http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes/Criminal_code_of_Czech_Republic

Казном из става 2. овог члана казниће се онај ко помаже у извршењу или припремању овог дела.

Кривично дело насиље према групи грађана има мало елемената који су слични елементима кривичног дела насилничко понашање, чак би се могло рећи да осим назива кривичног дела и немају других сличности. Евентуално се може навести као сличност радња извршења код кривичног дела насиље према групи грађана из става 2. Чешког кривичног законика где се наводи „Ко врши насиље према групи грађана или појединцу“, међутим, код дела насиље према групи грађана, је за постојање дела потребно да учинилац дело врши због политичког уверења, националности.. итд, те је заштитни објект код овог дела сасвим различит од дела насилничко понашање, такође кривични законик Чешке у чл.19б не прописује последицу као елемент дела, већ је дело свршено самим извршењем прописане радње, док наш кривични законик као последицу прописује значајније угрожено спокојство грађана или теже ремећење реда и мира.

Словачка

Словачки Кривични законик из 2005.године,⁴⁹ у глави једанаест, под називом кривична дела против других права и слобода, прописује кривично дело насиље према групи људи или поједницу у члану 359. које гласи:

Ко прети групи људи убиством, наношењем тешке телесне повреде, или друге повреде, или изазивањем материјалне штете велике вредности, или врши насиље према групи људи, казниће се казном затвора до две године.

Учинилац кривичног дела из става 1. овог члана казниће се казном затвора од шест месеци до три године уколико је кривично дело из става 1. извршио:

- 1) због конкретне мотивације
- 2) изазвао теже последице
- 3) у јавности.

⁴⁹ Видети на сајту: http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes/Criminal_code_of_Slovak_Republic

Слична ситуација као са закоником Чешке Републике је и са кривичним закоником Словачке. Дело из чл. 359 Кривичног законика Словачке слично је као и дело из чл. 352. Кривичног законика Чешке, што даље значи да је доста различито у односу на дело насилничко понашање из чл. 344. КЗ-а. Ипак, основни облик дела за разлику од чешког не захтева одређену мотивацију, већ дело чини онај ко прети групи људи или врши насиље, док квалификаторни облик дела има три алтернативна облика, уколико је дело извршено због одређене мотивације или изазвало теже последице или учињено у јавности, па ако би сматрали да је реално очекивати да свака претња убиством, телесним повредама или великом материјаном штетом или вршење насиља према групи у јавности доводи до угрожавања спокојства или ремећења јавног реда и мира, у овом случају би могли констатовати да ипак постоји поприлично сличности између дела насилничко понашање из чл.344. КЗ-а и квалификаторног облика дела Насиље према групи људи или појединцу из чл.359 ст.2 словачког кривичног законика. Чак је и прописана кривична санкција идентична односно казна затвора од шест месеци до 3 година.

Немачка

Немачки Кривични законик из 1971.године измењен 2016.године,⁵⁰ у глави седам, под називом Кривична дела против јавног реда, прописује два кривична дела која имају сличне елементе као кривично дело насилничко понашање, прво у члану 125. кривично дело изазивање нереда:

Ко као извршилац или саучесник учествује у:

1. актима насиља према особама или објектима; или
2. прети другом насиљем,

који су почињени од стране групе људи, који су се удружили и изазивају опасност по јавну безбедност, или ко подстиче групу људи да изврши таква дела, казниће се казном затвора до три године или новчаном казном уколико није извршио неко друго за које је прописана строжа санкција.

⁵⁰ Бидети на сајту: http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes/Criminal_code_of_Federal_Republic_of_Germany

Док у члану 125а прописује кривично дело теже изазивање нереда:

У изузетно тежим случајевима изазивања нереда учинилац ће се казнити казном затвора у трајању од шест месеци до десет година. Тежи случајеви изазивања нереда постоје уколико учинилац приликом извршења дела:

1. носи ватрено оружје,
2. носи друго оружје или опасно оруђе у намери да га искористи приликом извршења дела,
3. вршењем насиља, доведе другог у опасност за настанак телесне повреде или смрти,
4. нанесе материјалну штету велике вредности.

Основни облик дела прописује као радњу извршења вршење насиља према људима или објектима или претњу насиљем, те ту постоји сличност са делом из чл. 344 КЗ-а. Међутим кривично дело изазивање нереда постоји само ако је вршење насиља учињено од стране више лица која су се удружила, такође, и заштини објект је различит код дела изазивање нереда то је безбедност грађана, а код насилничког понашања то је јавни ред и мир или спокојство грађана. Поред наведеног сличност постоји код квалификованог облика дела из нашег КЗ-а, где је као квалификаторна околност прописано извршење дела од стране групе, те се може рећи да су основни облик дела изазивање нереда из чл. 125. немачког кривичног законика и квалификовани облик дела насилничко понашање из чл. 344 ст. 2 КЗ-а, ближи него основни облици ових дела.

Друго дело које у члану 126. прописује немачки Кривични законик је кривично дело угрожавање јавног реда и мира претњом да ће бити извршено кривично дело:

- Ко на начин на који ремети јавни ред и мир, прети да ће починити:
1. кривично дело изазивања нереда из чл. 125
 2. тешко убиство, убиство, геноцид, злочин против човечности, ратни злочин,
 3. тешку телесну повреду
 4. кривично дело против личне слободе из чл. 232(3), (4), (5), чл. 233 (3), чл. 234, чл. 234а, чл. 239а и чл. 239б,

5. разбојништво или учину употребом силе или претњом да ће напасти живот и тело,

6. кривично дело угрожавања људи из чл. 306 до 306ц, чл. 307, чл. 308, чл. 309, чл. 313, чл. 314, чл. 315, чл. 315б, чл. 316а до ц, 318 (3) или (4), казниће се казном затвора до три године или новчаном казном.

7. дело из угрожавања из у одељку 309, 311, 316б, 317 или 318, казниће се казном затвора до три године или новчаном казном.

Ко намерно и знајући на начин такав да може изазвати узнемирење јавног реда прети да почини једно од дела наведених у ставу једна, казниће се истом казном као за дело у ставу 1 овог члана.

Албанија

Кривични законик Републике Албаније из 1995. године⁵¹ измењен и допуњен 2013. године, прописује у глави 3. под називом Кривична дела против јавног реда и безбедности, у члану 274. кривично дело ремећење јавног мира:

Бацање камења или других предмета ка просторијама грађана, стварање узнемирујућих звука, као пуцњаве или експлозије или сирене аутомобила, или било које друго непристојно понашање на улицама, трговима и јавним местима, које јасно утиче на морал и мир, или показано непоштовање према проблемима животне средине представља кривично дело, и казниће се казном затвора до две године.

Радња извршења дела прописана у кривичном делу ремећења јавног реда и мира се може подвести под дрско и безобзирно понашање, те ту постоји сличност са кривичним делом насилничко понашање, међутим то је само једна од алтернативно прописаних радњи извршења дела из чл. 344 КЗ-а, уз вређање другог, вршења насиља према другом и изазивања туче. Такође, и за прописану последицу се може тврдити да је иста и код једног и другог дела, иако је језичка формулација мало другачија, код дела из чл. 274. албанског Кривичног законика је то утицање на јавни морал и мир, међутим логичким тумачењем са

⁵¹ Видети на сајту: http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes/Criminal_code_of_Republic_of_Albania

радњом извршења дела може се трвдити да је и код овог дела последица његово угрожавање као и код дела насилничко понашање из чл. 344 КЗ-а.

Након упоредне анализе кривичног дела насилничко понашање из чл. 344 КЗ-а са сличним кривичним делима из одређених кривичних законика земаља европскоконтиненталног правног система (Чешке Републике, Словачке, Немачке и Албаније), може се рећи да кривично дело насилничко понашање има одређених сличности са свим анализираним делима, а највише са кривичним дело ремећење јавног реда из чл. 274 албанског Кривичног законика.

4.1.3. Земље англосаксонског правног система

У земљама англосаксонског правног система чији законици су предмет анализе у овој глави (Енглеска, Савезне државе Висконсин и Џорџија(САД), такође не постоји кривично дело идентично кривичном делу насилничко понашање из чл. 344 КЗ-а, али постоје одређена кривична дела са сличним карактеристикама.

Енглеска

Енглески Закон о јавном реду из 1986. године(Public order Act,1986)⁵² прописује у одељку 3. кривично дело „Affray“:

Ко користи или прети незаконитим насиљем према другом, и ако такво насиље просечној особи присутној на лицу места изазове страх за безбедност.

Када два или више лица користе насиље или прете заједно, то је понашање у саизвршилаштву, те се има сматрати да врше заједно дело из става 1.

Сврха дела из става један не може бити остварена само речима.

Ниједна просечна особа не мора стварно бити присутна на лицу места.

Ово кривично дело може бити учињено и приватном и на јавном месту.

Извршилац овог кривичног дела осуђен у редовном поступку по оптужници казниће се казном затвора до три године или новчаном казном, или и затвором и новчаном

⁵² Видети на сајту: <http://www.legislationline.org>

казном, док извршилац кривичног дела осуђен у скраћеном поступку, казниће се казном затвора до шест месеци или новчаном казном.

Прва разлика која се одмах примећује примећује, између кривичног дела „Affray“ и кривичног дела насилничко понашање је та што дело „Affray“ није прописано у кривичном законнику већ у Закону о јавном реду. Што се тиче садржине радња извршења дела „Affray“ представља вршење насиља према другом, што је и код дела насилничко понашање прописано као једна од алтернативно одређених радњи извршења. Такође у ставу 2 дела „Affray“ је прописано да дело могу вршити и више особа у саизвршилаштву, али не као квалификаторну околност. Највеће разлике су у последици и месту извршења дела, као последица код дела „Affray“ је прописано да просечна особа која се налази на месту где се врши или прети насиљем осети страх за своју безбедност, док је код насилничког понашања угрожавање спокојства грађана или теже ремећење јавног реда и мира. Поставља се питање да ли то што особа која је само присутна осети страх за своју безбедност представља угрожавање спокојства грађана. Одговор на то дају став 4 и став 4 наведеног кривичног дела који прописују да није потребно да је присутна просечна особа на месту извршења као и да дело може бити извршено на приватном месту или просторијама, те је из тога јасно да дело „Affray“ за последицу не мора имати угрожавање спокојства грађана или јавног реда и мира.

Сједињене Америчке Државе

У Сједињеним Америчким Државама, конкретно у Законику државе Винконсин из 2011. године (Wisconsin code, 2011)⁵³, у одељку 947, под називом Кривична дела против јавног мира, реда и других интереса, у члану 947.01, прописано је кривично дело напасно понашање:

Ко на јавном или приватном месту, насиљем, увредљивим, непристојним, жестоким, или неразумно гласним понашањем, под околностима у којима може да изазове теже узнемирење грађана, крив је за преступ б категорије.

⁵³ Видети на сајту: <https://docs.legis.wisconsin.gov/code>

Сличности између кривичног дела напасно понашање и кривичног дела насилничко понашање из чл. 344 КЗ-а се огледају у радњи извршења и последици, чак се може рећи да од анализираних кривичних дела из англосаксонског правног система, кривично дело насилничко понашање има највише поклапања са делом напасно понашање. Међутим, и са овим делом не постоји потпуно поклапање, јер је дело напасно понашање могуће извршити и на приватном месту односно просторијама, док је за постојање кривичног дела насилничко понашање потребно да је радња извршена на месту где се налазио већи број грађана, што је имало за последицу угрожавање њиховог спокојства или јавног реда и мира.

У савезној држави Џорџији, у Кривичном закону из 2010. Године (Georgia Code, 2010),⁵⁴ прописано је у одељку 11. Кривична дела против јавног реда и безбедности кривично дело „Affray“ идентично као и у Закону о јавном реду и миру Енглеске:

Туча између два лица на јавном месту која теже ремети јави ред и мир.

Ко учини дело из става један крив је за преступ.

Кривично дело са идентичним називом као дело из енглеског Закона о јавном реду из 1986. године, ипак има мало другачију садржину од наведеног дела. Што се тиче сличности са делом насилничко понашање она се огледа у радњи извршења и последици-код дела „Affray“ радња извршења је туча између два лица, а како туча представља понашање које манифестује насиље према другом може се сматрати да постоји сличност са једном од алтернативно одређених радњи извршења кривичног дела насилничко понашање. Последица дела „Affray“ се огледа у тежем ремећењу јавног реда и мира што такође представља једну од две алтернативно прописане последице кривичног дела насилничко понашање и чл. 344 КЗ-а. Основна разлика између ова два кривична дела је та дело насилничко понашање може бити извршено и од стране поједница као и од стране групе (квалификовани облик), док кривично дело „Affray“ подразумева као радњу извршења тучу двоје људи што значи да извршилац код овог кривичног дела не може бити појединац.

⁵⁴ Видети на сајту: <http://law.justia.com/codes/georgia/2010>

Напред извршеном упоредном анализом сличних кривичних дела, делу насилничко понашање, прописаним у земљама англосаксонског правног система утврђује се да не постоји дело са идентичном садржином као кривично дело насилничко понашање али постоје дела са приближно сличним карактеристикама, чак сличнија него анализирана дела прописана у кривичним законима земаља европскоконтиненталног правног система.

4.2. КРИВИЧНО ДЕЛО НАСИЛНИЧКО ПОНАШАЊЕ НА СПОРТСКОЈ ПРИРЕДБИ ИЛИ ЈАВНОМ СКУПУ

4.2.1. ЗЕМЉЕ БИВШЕ СФРЈ

Црна Гора

Кривични законик Црне Горе из 2004. године, у члану 399а, прописује кривично дело насилничко понашање на спортској приредби или јавном скупу:

Ко физички нападне или се физички обрачунава са учесницима спортске приредбе или јавног скупа, изазове или врши насиље, унесе у спортски објекат или баца на спортски терен, међу гледаоце или учеснике јавног скупа предмете, пиротехничка средства или друге експлозивне, запаљиве или штетне супстанце које могу да изазову телесне повреде или угрозе здравље учесника спортске приредбе или јавног скупа, неовлашћено уђе на спортски терен или део гледалишта намењен противничким навијачима и изазове насиље, оштети спортски објекат, његову опрему, уређаје, инсталације, својим понашањем или паролама на спортској приредби или јавном скупу изазива националну, расну верску или другу мржњу или нетрепеливост засновану на неком дискриминаторском основу, услед чега дође до насиља или физичког обрачуна са учесницима, казниће се затвором од шест месеци до пет година и новчаном казном.

Казном из става 1 овог члана казниће се и ко физички нападне или се физички обрачунава са учесницима спортске приредбе или јавног скупа, изазове или врши насиље или оштети имовину чија вредност прелази износ од десет хиљада еура приликом доласка или одласка са спортске приредбе или јавног скупа.

Коловођа групе која изврши дело из ст. 1 и 2 овог члана, казниће се затвором од три до дванаест година.

Ако је извршењем дела из ст. 1 и 2 овог члана дошло до нереди у коме је неком лицу нанета тешка телесна повреда или је оштећена имовина чија вредност прелази износ од четрдесет хиљада евра, учинилац ће се казнити затвором од две до десет година.

Службено или одговорно лице које приликом организовања спортске приредбе или јавног скупа не предузме мере обезбеђења како би се онемогућио или спречио неред, па

услед тога буду угрожени живот и тело већег броја људи или имовина чија вредност прелази износ од двадесет хиљада еура, казниће се затвором од три месеца до три године и новчаном казном.

Као код кривичног дела насилничко понашање, Кривични законик Црне Горе прописује дело готово идентично као Кривични законик РС, од назива дела, прописаних облика дела, преко радње извршења до прописане кривичне санкције за извршиоце. Постоје само две разлике, прва што код дела из чл. 344а Кривичног законика РС као радња извршења је прописана оштећење имовине веће вредности приликом доласка и одласка, док је код дела из чл. 399а Кривичног законика Црне Горе та радња извршења прописана као посебни облик дела, док је прописана кривична санкција идентична (од шест месеци до пет година), те се не може говорити о некој битној разлици. Друга разлика је та што Кривични законик РС користи појам имовина веће вредности, док је у Кривичном законнику Црне Горе прописано колико вредност уништене имовине треба да износи, односно код дела из става 2. десет хиљада евра, код дела из става 4. четрдесет хиљада евра, а код дела из става 5. двадесет хиљада евра.

Македонија

Кривични законик Македоније из 1996. године прописује у чл. 386. кривично дело насилништво док у ставовима 4,5,6 и 7, прописује посебни облик овог дела везан за спортске приредбе:

Казном из става 2. овог члана, казниће се учинилац дела из става 1. овог члана уколико је дело извршено везано за спортско такмичење, за време, пре почетка и по завршетку спортског такмичења.

Ако је дело из става 3. имало за последицу изазивање туче, нереди или оштећење имовине веће вредности, учинилац ће се казнити затвором од једне до пет година.

Ако је дело из става 1. овог члана имало за последицу тешке телесне повреде или смрт неког лица, учинилац ће се казнити затвором три до десет година.

Казном из става 5. овог члана казниће се организатор групе која је учинила дело из става 3. овог члана, као и организатор спортског такмичења који није предузео мере за спречавање насиља.

За дело из става 3. овог члана новчаном казном казниће се правно лице које је организовало такмичење.

Прва разлика кривичног дела из чл. 344а са Кривичним делом из чл. 386 ст. 3,4,5,6 и 7. Кривичног законика Македоније је та што је дело из чл. 386 КЗ Мк прописано као посебни облик кривичног дела насилништво са специфичним местом извршења дела, као и времену извршења, за време доласка, одласка и трајања спортског такмичења. Даље, битна разлика је и та што се код дела из чл. 344а КЗ РС као радња извршења наводе тачно конкретне радње које треба да врши извршилац дела, прилагођене понашању насилника на спортским теренима, док код дела из чл. 386 КЗ Мк као радња извршења се наводи малтретирање, грубо вређање, претња да се угрози сигурност, или вршење грубог насиља, што је последица тога да је насилничко понашање на спортским приредбама уствари посебни облик дела насилничко понашање, а не самостално кривично дело. Што се тиче квалификованих облика дела, дело из чл. 386 КЗ Мк има сличне квалификоване облике као и дело из чл. 344а КЗ РС односно квалификаторне околности везане за вођу групе, за настајење теже последице и кажњавање одговорног лица организатора спортске приредбе, уз разлику да КЗ Мк прописује у чл. 386 ст. 7 и одговорност правног лица које је организовало такмичење, док не обухвата ни код једног облика дела као место извршења дела и јавни скуп већ само место одржавања спортског такмичења.

Хрватска

У Хрватској Закон о спријечавању нереда на спортским натјечањима⁵⁵ прописује четири кривична дела насиља на спорским приредбама. У чл. 31а Закон прописује дело учествовање у тучи или нападу на гледаоце или друге особе:

Ко за време одласка на спортско такмичење, трајања спортског такмичења, или повратка са спортског такмичења, учествује у тучи или нападу на друге гледаоце, редаре, службена лица организатора такмичења, спортисте или друге особе, услед чега је нека особа тешко телесно повређена, казниће се за само учествовање казном затвора од три месеца до три године.

⁵⁵ Народне новине бр. 117/03, 71/06, 43/09, 34/11

Ако је кривичним дело из става 1. овог члана проузрокована смрт неког лица, учинилац ће се казнити за само учествовање казном од шест месеци до пет година.

Организатор или вођа групе која почини кривично дело из става 1. овог члана казниће се казном затвора од једне до осам година.

Организатор или вођа групе која почини кривично дело из става 2. овог члана казниће се казном затвора од три до десет година.

Нема кривичног дела из става 1. и 2. овог члана ако је особа која је учествовала у тучи у њу увучена без своје кривице, или се само због тога што се бранила, или раздвајала друге.

Затим у чл. 39б прописује кривично дело организовање насиља на спортским такмичењима:

Ко организује или води групу људи која заједнички приликом одласка на спортско такмичење, трајања, или повратка са спортског такмичења учествује у тучи или нападу на друге гледаоце, редаре, службена лица организатора такмичења, спортисте или друге особе, услед чега је нека особа тешко телесно повређена или је дошло до уништења и оштећења туђе ствари или имовине веће вредности, казниће се казном затвора од једне до пет година.

И у члану 39ц Закон прописује кривично дело уништавање ствари или имовине на спортском такмичењу:

Ко за време одласка на спортско такмичење, трајања спортског такмичења, или повратка са спортског такмичења оштети, изобличи, уништи или учини неупотребљивом туђу ствар или имовину веће вредности, казниће се новчаном казном или казном затвора до три године.

Прва разлика која се примећује са Хрватским законодавством је та што што се кривична дела насилничког понашања на спортским приредбама налазе у посебном закону, а не у Кривичном законнику, међутим до скора је таква ситуација била и у нашем законодавству. Основна разлика је та што Закон о спријечавању насиља на спортским натјечањима Хрватске прописује четири кривична дела насилничког понашања на спортској приредби, а КЗ РС једно основно и четири квалификована облика. ЗСНШН Хрватске посебно санкционише насилничко понашање на спортској приредби према људима, с тим што поред прописаних радњи извршења које су сличне као код дела из чл.

344a КЗРС прописује и последицу, тешку телесну повреду неког лица, у чл. 39а уз квалификоване облике везане за вођу групе која чини дело и искључење од одговорности за особе које су без своје кривице увучене у тучу, затим организовање насилничког понашања на спортској приредби у чл. 39б, у чл. 39ц прописује као радњу извршења насилничко понашање на спортској приредби које има за последицу уништење имовине, док у чл. 39д прописује дело које за радњу извршења има непоштовање изречених забрана у прекршаном или раније спроведеном кривичном поступку. Такође, разлика постоји и у кривичним санкцијама које су мало блаже за кривична дела из чл.39а, 39б, 39ц и 39д ЗСНШН Хрватке него за кривично дело из чл. 344а КЗ РС. Још једна разлика се огледа у томе што кривично законодавство Македоније као ни кривично законодавство Хрватске овим делима обухвата само насилничко понашање на спортским приредбама без проширивања дела и на насиље извршено на јавном скупу.

4.2.2. Земље европскоконтиненталног правног система

Пољска

Пољска је донела посебан закон 2009. године Закон о безбедности људи на догађајима на којима присуствује велики број људи.⁵⁶ Као кривично дело овим законом прописано је:

„Ко организује догађај без потребне дозволе, или без испуњавања услова потребних или организује догађај противно забрани, уноси или држи у поседу оружје, пиротехнику, запаљиве материје, експлозивне или друге опасне ствари, улази на терен, баца предмете који могу изазвати опсност за здравље, живот или безбедност учесника догађаја или омета догађај на неки други једнако опасан начин, напада особље полиције или друго особље које одржава безбедност на догађају, покрива лице да сакрије идентитет, врши проваокације као спикер на стадиону које изазову нереде, казниће се мером безбедности забране присуствовања догађајима такве врсте од две до шест година.

⁵⁶ Видети извештај о имплементацији Европске конвенције о насиљу на спортским приредбама у Пољској на сајту: www.coe.int

Италија

Италија је још 1989. године донела Закон број 401, којим је регулисана материја насилничког понашања на спортским приредбама.⁵⁷ Закон прописује неколико кривичних дела. Први облик чини онај ко баца тупе или друге сличне предмете, као и пиротехнику на месту где се одржава спортски догађај и тиме изазове опасност по безбедност људи. Извршилац овог облика казниће се казном затвора од шест месеци до три године. Други облик чини онај ко на месту где се одржава спортски догађај, прескаче ограду или друге баријере, које служе за одвајање од терена, и тиме угрози одвијање спортске приредбе и створи озбиљну опасност по безбедност људи. Запрећена казна за овај облик дела је казна затвора до шет месеци и новчана казна. Такође, постоји посебан облик дела поседовање пиротехничких средстава. Запрећена казна за овај облик дела је од три до осамнаест месеци затвора и новчана казна од 150 до 500 еура. Италијански законодавац у закону 401 прописује и меру безбедности забране присуства одређеним спортским приредбама, која по садржини поприлично одговара мери безбедности прописаној у нашем КЗ. Разлика је у томе што је максимално трајање мере из италијанског закона три године, док је код мере из чл. 89б трајање од 1 до 5 година. Највећа сличност је та што и код једне и код друге мере може бити прописано да се извршилац у време одржавања одређене спортске приредбе јавља надлежном органу полицији и да време трајања спортске приредбе проведе у станици, као и то да се изриче само за одређене спорске приредбе.

4.2.3. Земље англосаксонског правног система

Енглеска

Енглеска као колевка спортског насиља и савременог хулиганизма (реч хулиган потиче из 14. века и први пут је употребљен у Ирској)⁵⁸ је створила разгранату и свеобухватну мрежу закона који регулишу материју насиља на спорским приредбама.

⁵⁷ Милојевић, С и други, Млади и хулиганизам на спортским приредбама, ОЕБС, 2013, стр.128

⁵⁸ Petreski B. The violence in sport fields as most used weapon for national and religious conflicts, the Yugoslavian myth, Насиље у Србији – узроци, облици, последице и друштвене реакције, Том 2, 2014, стр. 297

Након несреће на стадиону Хислброу, клубови су били принуђени да подигну стандарде безбедности.⁵⁹ Док је држава донела нове прописе и то: Закон о фудбалским навијачима из 1989. године (Football spectators act, с.37,1989),⁶⁰ Закон о прекршајима и нередима на фудбалским утакмицама из 1998. године, Закон о нередима на фудбалским утакмицама из 2000. године (The football spectators order, с.25, 2000). Овај последњи прописује листу прекршаја и кривичних учињених на спортским приредбама⁶¹, укупно 17, па ту наводи употребу алкохола, или пиротехничких средстава, прекршаје по закону о јавном реду, насиље против лица или имовине на спортској манифестацији, те на путу ка или са исте, употреба ношеће или поседовање оружја или приотехничких средстава, као и остављање или покушај остављања предмета у спортском објекту, вожња под дејством алкохола или опојних дрога на путу ка или са спортског догађаја.⁶² Као што се може приметити из самих назива прописа који регулишу ову материју у енглеској, они се односе само на насиље на фудбалским утакмицама не и на остала спортска дешавања као и јавне скупове. То је резултат тога, што је повод за доношење ових закона и било насиље на фудбалским утакмицама. Карактеристично је и то што сви прекршаји и кривична дела прописани Законом о нередима на фудбалским утакмицама немају посебну садржину већ норме овог закона се позивају на кривична дела прописана у другим законима која регулишу материју кршења јавног реда и мира, вршење насиља, узнемирења грађана. Као посебност у односу на дела на која се позивају наводе да та кривична дела морају имати посебно место извршења, а то је место одигравања фудбалске утакмице, односно неко друго место приликом доласка или одласка на фудбалску утакмицу.⁶³ Такође, енглески законодавац прописује могућност суда, али не и обавезу да изрекне извршиоцу прекршаја меру забране присуствовања одређеним спортским приредбама. Специфичност ове мере у односу на нашу меру безбедности је та што се може изрећи мера забране у присуства у Енглеској али

⁵⁹Савковић, М, Ђорђевић, С. и други, На путу превенције насиља на спортским приредбама, предлог регионалног оквира сарадње, Београдски центар за безбедносну политику, Београд, 2010, стр. 13

⁶⁰ Димовски, Д. Илић, И. Насиље у спорту у Републици Србији-пример подручја Вишег суда у Нишу, Наука, безбедност, полиција: Журнал за криминалистику и право, вол.20, но.1 (2015), стр. 120

⁶¹ Милојевић, С и други, оп. цит., 2013, стр. 126

⁶²Шупут, Д. Правни оквир који уређује борбу против насиља на спортским приредбама у европским државама, Институт за упоредно право, 2010

⁶³Видети више на: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1989/37/schedule/1>

и у другим земљама. Такође, трајање мере је другачије, за меру забране у Енглеској прописано трајање је од шест до десет година, а за меру забране у другим земљама је од три до пет година. Сличност је у томе што и код једне и код друге мере је лице коме је мера изречена у обавези да се јавља надлежном органу полиције у време одржавања спортске приредбе.

II

5. Стање у судској пракси у Републици Србији

5.1. *Кривично дело насилничко понашање*

Приликом поступања основних судова у предметима по оптужним актима основних јавних тужилаца против оптужених због сумње да су извршили кривично дело насилничко понашање из члана 344 Кривичног законика јавила су се извесна спорна питања везана за начин извршења дела, радње извршења, насталу последицу, субјективних елемената, квалификаторних околности али и разграничења овог кривичног дела са другим кривичним делима која имају сличне елементе. По овим спорним питањима више инстанце, односно виши, апелациони судови и Врховни Касациони суд су заузели одређене ставове који ће бити представљени у овој глави.

1. Спорно питање везано за начин вређања и вређања и злостављања Виши суд у Ужицу решио је на следећи начин:

Сентенца: Грубо вређање или злостављање другог, као облици алтернативно прописане радње извршења кривичног дела насилничко понашање, постоје када учинилац тешко повређује част и углед другог лица, односно физички злоставља друго лице (при чему му не наноси телесну повреду), што суд утврђује у сваком појединачном случају, на основу начина вређања или злостављања, места на коме се врши, околности догађаја и садржине вређања или злостављања.

Из образложења пресуде: „Ово из разлога што се окривљеном ставља на терет да је, грубим вређањем и злостављањем оштећеног као тужиоца, теже реметио јавни ред и мир, предузимајући деловања пред присутним члановима фудбалских екипа и већем броју гледалаца, којих је било у распону од 20-30, па до 100 гледалаца, а да би у правној квалификацији то представљало законска обележја кривичног дела насилничко понашање из чл. 344 став. 1 Кривичног законика. Грубо вређање, као законско обележје кривичног дела за које се терети окривљени, подразумева да се част и углед другог лица тешко и

безобзирно повређују, као тешке повреде осећаја другог лица, што се процењује према начину вређања, месту на коме се врши, садржини и околностима под којима се предузима. Грубо злостављање је деловање које превазилази оквире физичког малтретирања другог лица, као примењивање таквих поступака према другом лицу који изазивају физичке болове или телесне nelaгодности у већој мери, без наношења телесне повреде.“⁶⁴

2. Спорно питање се појавило и везано за радње извршења, а по којима су Окружни суд у Нишу и Апелациони суд у Крагујевцу заузели ставове:

2.1. Сентенца: Нападом на имовину и телесни интегритет на јавном месту, у улици са бројним трговинским и занатским радњама, окривљени је теже реметио јавни ред и мир, тако да су се у његовим радњама стакла законом прописана обележја кривичног дела насилничко понашање.

Из образложења пресуде: „Правно оцењујући тако утврђено чињенично стање суд је нашао да су се у радњама окривљеног стакла сва законска обележја кривичног дела насилничко понашање из члана 344. став. 2 у вези ст. 1 Кривичног законика. Иако је ОЈТ у оптужници навео да је окривљени дело извршио grubим вређањем, изазивањем туче и дрским и безобзирним понашањем, он је пропустио да наведе како је то окривљени грубо вређао оштећеног, тако да суд није могао да утврђује како га је то грубо вређао и да у изреку пресуде сам уноси на који начин га је грубо увредио, јер би прекорачио оптужницу. Утврдио је међутим да је оптужени металном шипком поломио стакло на излогу радње за нарезивање кључева оштећеног, а затим физички напао оштећеног, ударио га металном шипком по глави и нанео му лаку телесну повреду. Ломљење стакла на излогу може се квалификовати као дрско и безобзирно понашање оптуженог, а физички напад на оштећеног и повређивање оштећеног, као изазивање туче. На описани начин, нападом на имовину и телесни интегритет оштећеног на јавном месту, окривљени је теже реметио јавни ред и мир, јер је дело извршио у току дана, у улици са бројним радњама смештеним једна уз другу у којима су се налазили људи. С обзиром на то да је је при извршењу дела из

⁶⁴ Пресуда Вишег суда у Ужицу, К.202/2010(3) од 23.12.2010.године

става 1. овог члана оштећеном нанео лаку телесну повреду, у његовим радњама су се стекла сва објективна обележја квалификованог облика овог кривичног дела.⁶⁵

2.2. Сентенца: Дрско и безобзирно понашање, у смислу кривичног дела насилничко понашање из чл. 344 Кривичног законика, представља понашање које у знатној мери одступа од уобичајеног ремећења јавног реда и мира, као и насилничке поступке изражене у јачем степену, према стварима и имовини уопште.

Из образложења пресуде: „Вршење насиља према другоме, што уједно предствала алтернативно прописану радњу извршења кривичног дела насилничко понашање из члана 344 став 1. Кривичног законика, постоји ако се употребом физичке силе повређује телесни интегритет другог лица, док дрско и безобзирно понашање представља понашање које у знатној мери одступа од уобичајеног ремећења јавног реда и мира, као и насилничке поступке изражене у јачем степену, према стварима и имовини уопште.“⁶⁶

3. Одређени број спорних питања се у пракси јавио у вези са последицом кривичног дела, о чему су ставове заузели Виши суд у Београду, Апелациони суд у Београду, Виши суд у Чачку, Апелациони суд у Крагујевцу, као и Врховни касациони суд.

3.1. Сентенца: Да би постојало кривично дело насилничког понашања, неопходно је да је спокојство грађана, и то поименично одређених грађана, било значајније угрожено односно да је дошло до тежег ремећења јавног реда и мира

Из образложења решења: „Изреком пресуде окривљени је оглашен кривим да је вршењем насиља и дрским и безобзирним понашањем према мал. оштећеним значајније угрозио спокојство грађана и теже реметио јавни ред и мир, при чему се не наводи којим поименично одређеним грађанима је значајније било угрожено спокојство односно на који начин се манифестовала последица у виду тежег ремећења јавног реда и мира. Ово стога што је оштећени у свом исказу навео да је критичном приликом био узнемирен и уплашен

⁶⁵ Пресуда Окружног суда у Нишу, К.53/2009(1) од 17.11.2009.године

⁶⁶ Решење Апелационог суда у Крагујевцу, Кж1.2748/2010 од 11.07.2011.године

за своју безбедност, а његови другари који су сви били малолетни су стајали са стране и изгледало је као да су и они били уплашене и изненађени, док сведок Г.П. није навео да је био узнемирени уплашен, односно да две девојчице старости до 14 година нису биле узнемирене и уплашене. Да би постојало кривично дело насилничког понашања из чл. 344 ст. 2 у вези ст. 1 КЗ, неопходно је да првостепени суд на поуздан начин утврди да је спокојство грађана, и то поименично одређених грађана, било значајније угрожено односно да је дошло до тежег ремећења јавног реда и мира, при чему је неопходно да се размотри чињеница која се тиче не само насељености места, већ и времена када се то десило, у који дан се десило, да ли су грађани видели догађај и због тога били узнемирени, прекинути у одмору и слично, како би се поуздано утврдило да ли је ред и мир био ремећен и да ли је то ремећење имало карактеристике тежег ремећења.⁶⁷

3.2. Сентенца: Уколико је до физичког разрачунавања дошло на прометном месту, које је трајало извесно време, по среди је бахато понашање окривљеног којим се угрожава сигурност и ремети јавни ред и мир.

Из образложења пресуде: „По оцени Апелационог суда, када се има у виду чињеница да се критични догађај одиграо на јавном месту у центру града, на прометној раскрсници, дакле на месту које је доступно великом броју грађана, да је свађа између окривљеног и оштећеног трајала, да је била блокирана раскрсница, све наведено говори да се ради о понашању окривљеног које се може окарактерисати као бахато и које је у грубој супротности са општеприхваћеним правилима понашања које је довело до угрожавања и ремећења јавног реда и мира, тим пре што је критичном приликом реаговала и полиција, спречавајући даљи развој ситуације. У том смислу не може се прихватити став првостепеног суда да је реч о обичном ремећењу јавног реда и мира које би, због недовољног интензитета, имало карактеристике прекршаја.⁶⁸

3.3. Сентенца: Кривично дело насилничко понашање може бити извршено и на главном претресу, ако је због дрског понашања и грубог вређања председника већа од стране окривљеног значајније угрожено спокојство присутних грађана.

⁶⁷ Решење Вишег суда у Београду, Кж1 675/2014 од 08.10.2014.године

⁶⁸ Пресуда Апелационог суда у Београду, Кж1 249/2015 од 04.06.2015.године

Из образложења решења: „Окривљени је грубим вређањем и дрским понашањем значајније угрозио спокојство грађана упутивши погрдне речи председнику већа-судији, на главном претресу у присуству већег броја лица- чланова већа, записничара, адвоката, па је правилно првостепени суд закључио да речи окривљеног предствалају грубо вређање и дрско понашање окривљеног које је значајније угрозило спокојство грађана који су присуствовали главном претресу.“⁶⁹

3.4. Сентенца: За постојање кривичног дела насилничко понашање неопходно је да буде остварено теже ремећење јавног реда и мира или значајније угрожавање спокојства грађана.

Из образложења решења: „Како је оптужним предлогом наведено да је оптужени вршењем насиља према оштећеним, дрским и безобзирним понашањем теже реметио јавни ред и мир суд опис конкретне ситуације где је наведено да је оптужени на базену пришао оштећеном који је био у друштву обративши му се речима „дођи овамо мали, шта сам ја рекао?“, затим га ударио десном шаком у пределу главе, услед чега су му пале наочаре на тло, а потом се обратио речима „ајде сад бежи кући немој да сам те видео више на овом базену, следећи пут ћу те пребити, ниси у свом крају“ подвео под законски опис дела нашао да се исти не може посматрати као теже ремећење јавног реда и мира, односно да се конкретни догађај не може квалификовати као „теже“ јер исто не произлази из описа догађаја.

3.5. Сентенца: Значајније угрожавање јавног реда и мира не представља елемент бића кривичног дела насилничког понашања из члана 344 став 2. у вези става 1. КЗ-а, већ последицу као елемент овог кривичног дела.

Из образложења пресуде: „Недостатак елемената кривичног дела из чл. 344. став 2. у вези става 1. КЗ другостепени суд види у томе што у изреци превостепене пресуде, у опису радњи окривљеног, није наведено да је „значајније угрожавао јавни ред и мир“. Овако дати разлози су нејасни, јер значајније угрожавање јавног реда и мира не предствала елемент бића кривичног дела насилничког понашања из чл. 344. ст. 2 у вези ст. 1. КЗ, већ је

⁶⁹ Решење Вишег суда у Чачку, Кж.41/2014 од 24.03.2014.године

последица као елемент овог кривичног дела, како се то основано наводи у захтеву, алтернативно одређена, и састоји се у „значајнијем угрожавању спокојства грађана“ или „тежем ремећењу јавног реда и мира“.⁷⁰

4.5. Сентенца: Наступање лаке телесне повреде при извршењу кривичног дела налисничко понашање представља квалификаторну околност у односу на коју окривљени мора поступати са умишљајем.

Из образложења решења: „Осим наведеног, првостепени суд у образложењу пресуде наводи да је за кривично дело насилничко понашање окривљени крив, обзиром да је поступао са директним умишљајем, јер је био свестан свог дела и хтео његово извршење, а да је у односу на квалификаторну околност - лаке телесне повреде које је задобио оштећени поступао са нехатом. Овако дати разлози од стране од првостепеног суда су нејасни и неразумљиви, јер се у конкретном случају ради о квалификаторној околности, прописаној ставом 2 члана 344 Кривичног законика, а не о тежој последици, а у односу на коју квалификаторну околност окривљени мора поступати са умишљајем.“⁷¹

4.6. Сентенца: За постојање тежег облика кривичног дела насилничко понашање из чл 344. Став 2. Кривичног законика, није од значаја, да ли је при извршењу дела лака телесна повреда нанесена лицу према коме је вршено насилничко понашање, или неком другом лицу, при чему наношење лаке телесне повреде мора бити обухваћено умишљајем окривљеног и не може се сматрати тежом последицом, у смислу члана 27. Кривичног законика.

Из образложења пресуде: „Одредба члана 344. став 2. Кривичног законика предвиђа тежи облик радњи извршења кривичног дела насилничко понашање и то алтернативно у случајевима: ако је дело извршено у групи; ако је при извршењу дела неком лицу нанесена лака телесна повреда и ако је извршењем дела дошло до тежег понижавања грађана. Код тежег облика насилничког понашања којим је нанесена лака телесна повреда, битно је да је лака телесна повреда нанесена у току насилничког понашања, без обзира да ли је нанесена лицу према коме је вршено насилничко понашање или неком другом лицу. Код таквог

⁷⁰ Пресуда Врховног касационог суда, Кзз.54/2011 од 31.08.2011.године

⁷¹ Решење Апелационог суда у Београду, Кж1.4519/2012 од 05.11.2012.године

тежег облика радње извршења кривичног дела насилничко понашање, наношење лаке телесне повреде је обухваћено умишљајем окривљеног и не може се сматрати наступањем теже последице као на пример код кривичног дела тешко дело против безбедности јавног саобраћаја из чл. 297. у вези чл.289 ст. 1 и 2 Кривичног законика када се примењују одредбе из чл. 27. КЗ-а. Дакле, првостепени и другостепени суд у редовном кривичном поступку нису учинили повреду одредбе чл. 439. тач 2. ЗКП-а, је су у погледу кривичног дела које је предмет оптужбе применили закон који се може применити па су супротни наводи у захтеву браниоца окривљеног оцењени као неосновани⁷².

5. Пажњу праксе привукла су и спорна питања везана за разграничење кривичног дела насилничко понашање и других дела са сличним елементима, па су по овом питању ставове заузели Апелациони суд у Крагујевцу, Апелациони суд у Београду и Окружни суд у Ужицу.

5.1. Сентенца: Не постоји кривично дело насилничко понашање уколико окривљени није проузроковао теже ремећење јавног реда и мира, нити угрозио спокојство грађана, већ се, у том случају, у његовим радњама могу стећи законска обележја кривичног дела лака телесна повреда.

Из образложења пресуде: „Правилно је првостепени суд закључио да су се у радњама окривљеног стекла сва законска обележја бића кривичног дела лака телесна повреда из чл 122. став 1. у вези става 1. КЗ-а, а не обележја кривичног дела насилничко понашање, из чл. 344. став 2. у вези става 1. КЗ-а, јер правилно првостепени суд закључује да није било тежег ремећења јавног реда и мира, нити је било угрожено спокојство грађана, јер, по казивању оштећеног, није било критичном приликом грађана на улици, који би непосредно могли да виде сам догађај, већ је знатно даље испред локала „Л“, било неких људи, а сама радња окривљеног, да је дрвеном летвом ударио оштећеног и задао му повреде ближе описане у изреци побијане пресуде под 1, не представљају теже ремећење јавног реда, како то правилно закључује првостепени суд.⁷³

⁷² Пресуда Врховног касационог суда, Кзз 251/2014 од 10.04.2014.године

⁷³ Пресуда Апелационог суда у Крагујевцу, Кж 1386/2011 од 19.04.2011.године

5.2. Сентенца: С обзиром на то да сукобу окривљеног и оштећене није присуствовало треће лице, не може постојати нити један облик тежег ремећења јавног реда и мира у смислу кривичног дела насилничко понашање, већ евентуално могу бити остварена битна обележја бића кривичног дела лака телесна повреда.

Из образложења пресуде: „Имајући у виду да током критичног догађаја није био присутан нико други осим окривљеног и оштећене те да се узнемирење грађана не може односити само на оштећену, а у одсуству других доказа правилно је првостепени суд закључио да током критично догађаја није дошло до озбиљнијег односно тежег нарушавања јавног реда и мира будући да се догађај одигравао само између два актера. Правилно је првостепени суд ослободио оптужбе имајући у виду да би у његовим радњама могла постојати евентуално битна обележја бића кривичног дела лака телесна повреда из чл.122. став 1. Кривичног законика, при чему је првостепени суд имао у виду чињеницу да није дошло до измене оптужног акта од стране тужиоца.“⁷⁴

5.3.Сентенца: Када је у току поступка утврђено да је окривљени позивао на тучуи оштећеног, затим у физичком сукобу, окривљени ножем оштећеном нанео лаке телесне повреде, а исти је осуђиван раније за кривична дела са елементима насиља и вођено је више прекршајних поступака против њега због ремећења јавног реда и мира, не може се прихватити правни став првостепеног суда да се у радњама окривљеног стичу елементи кривичног дела лака телесна повреда, а не кривичног дела насилничко понашање.

Из образложења пресуде: „У доказном поступку је утврђено да је окривљени најпре око 22 сата дошао пред кафић оштећеног, сео на клупу и позвао оштећеног на тучу, а након што га је оштећени појурио испред кафића извадио нож и кренуо према оштећеном. Иза тога, оштећени је одгурнуо окривљеног, окривљени је отишао, да би се вратио ок 23 часа у кафић и тада претио оштећеном, и пошто је дошло до физичког контакта у кафићу, ножем ударио оштећеног у пределу стомака. Имајући у виду напред изнето, не може се прихватити ства суда да се у радњама окривљеног стичу обележја кривичног дела лаке телесне повреде а не насилничко понашање.“⁷⁵

⁷⁴ Пресуда Апелационог суда у Београду, Кж.5004/2011 од 16.11.2011.године

⁷⁵ Решење Окружног суда у Ужица, Кж.36/2003 од 29.01.2003.године

5.2.Кривично дело насилничко понашање на спортској приредби или јавном скупу

Док се код кривичног дела насилничко понашање највише спорних питања односи на начин извршења дела, последицу и разграничење са другим кривичним делима, код кривичног дела насилничко понашање на спортској приредби или јавном скупу из чл. 344а КЗ-а, ситуација је нешто другачија, јер је више пажње посвећено учиниоцу дела, односно питању која лица могу бити извршиоци овог дела (учесници приредбе или скупа, гледаоци и посматрачи, лица која раде на сигурности или обезбеђивању скупа?), али и месту извршења, начину извршења, односно које радње учиниоцу се могу окарактерисати као радње извршења, и последицама. Као и код кривичног дела насилничко понашање Виши, Апелациони судови и Врховни Касациони суд су заузели одређене ставове по спорним питањима.

1. Као што је напред већ било речи највише недоумица у пракси се односило на то ко све може бити учинилац дела насилничког понашања на спортској приредби или јавном скупу, а разматрајући овај проблем Виши суд у Ваљевоу, Виши суд у Лесковцу, Апелациони суд у Београду, Апелациони суд у Крагујевцу и Врховни касациони суд дошли су до одређених решења:

1.1. Сентенца: Кривично дело из чл. 20. ст. 1 Закона о спречавању насиља и недоличног понашања на спортским преиредбама и кривично дело насилничко понашање на спортској приредби или јавном скупу из чл. 344а. КЗ-а не односе се на учеснике спортске приредбе, већ на навијаче.

Из образложења решења: „Апелациони суд у Београду је увидом у списе предмета утврдио да су основани наводи окривљеног и његовог браниоца, како су потпуно нејасни разлози због којих је првостепени суд огласио кривим за извршење предметног кривичног дела, имајући у виду да је окривљени критичном приликом био учесник спортске приредбе, а у вези са чињеницом да се предметно кривично дело не односи на учеснике спортске

приредбе већ на навијаче, односно да описано поступање окривљеног не представља ниједну од алтернативно прописаних радњи извршења за наведена кривична дела.⁷⁶

Међутим, против овакве одлуке Апелационог суда, поднет је Захтев за заштиту законитости Врховном касационом суду, који је донео сасвим другачију одлуку.

1.2. Сентенца: Извршилац кривичног дела насилничко понашање на спортској приредби или јавном скупу, учињеног физичким нападом или физичким обрачунавањем, може бити свако ко на спортској приредби било ком присутном лицу, односно учеснику те приредбе предузме описану радњу извршења, без обзира у ком својству присуствује спортској приредби.

Из образложења пресуде: Погрешан је став Апелационог суда, изнет у пресудеи чија се законитост оспорава, да играчи, тренери и судије као учесници спортске приредбе, не могу бити ни активни ни пасивни субјект овог кривичног дела, јер из законског описа овог кривичног дела произлази да се и они сматрају лицима присутним на спортској приредби. При томе, примена Кривичног закона у погледу оцене ко може бити извршилац овог кривичног дела, није искључена тиме што су нека од лица присутних на спортској приредби претходно кажњена за дисциплински прекршај порписан одговарајућим актима спортског савеза. Одредбе Европског споразума, као и одредбе Закона о спречавању насиља и недоличног понашања на спортским приредбама, не искључују примену одредбе члана 344а. КЗ-а на сва лица присутна на спортској приредби, која изврше било коју од алтернативно прописаних радњи извршења предметног кривичног дела, због чега је неприхватљив став другостепеног суда, који из круга лица која могу бити извршиоци овог кривичног дела искључује сва друга лица присутна на спортској приредби, осим гледалаца.⁷⁷

1.3. Сентенца: Кривично дело насилничко понашање на спортској приредби или јавном скупу чини и искључени играч једног од фудбалских клубова који се придружи навијачима

⁷⁶ Решење Апелационог суда у Београду, Кж1.4006/2010 од 1.2.2011.године

⁷⁷ Пресуда Врховног касационог суда, Кзз.24/2012 до 11.04.2012.године

свог тима и са појединим навијачима пробије импровизовани кордон редарске, те утрчи у део гледалишта намењен противничким навијачима, где потом дође до физичког обрачуна са противничким навијачима.

Из образложења пресуде: „Окр. Н.С. је играо на позицији голмана, док је окр.О. гледао утакмицу у делу гледалишта где су се налазили навијачи ФК Т. У току другог полувремена утакмице у 65. минути, окр. Н.С. је добио црвени картон и искуључен је са утакмице, те је отишао је у свалчионицу, пресвукао се и након 10 минута вратио да би испратио утакмицу до краја и стајао у делу гледалишта где су били навијачи његовог клуба. Око 18,45 часова дошло је до физичког сукоба између навијача супротстављених клубова. Окривљени О. и Н.С. су након тога неовлашћено ушли у део гледалишта намењен противничким навијачима и вршили насиље на тај начин што су са навијачима ФК Т. Ж., Ј., С., Д., Ј., Н., пробии импровизовани кордон, који је редарска служба на стадиону формирала ради спречавања даљег сукоба навијача, утрчали део гледалишта намењен противничким навијачима ФК Т. након чега је дошло до физичког обрачуна између окривљених као навијача ФК Т. и ФК Т. при чему је окр. О. користио цреп, као предмет подобан да изазове телесне повреде. Те на основу свега наведеног суд налази да се у радњама окривљених стичу сва битна обележја по једног кривичног дела насилничко понашање на спортској приредби или јавном скупу из чл. 344а КЗ-а.“⁷⁸

1.4. Сентенца: Извршилац кривичног дела налисничко понашање на спортској приредби или јавном скупу може бити сваки актер спортске приредбе, па самим тим и играч на терену.

Из образложења пресуде: „Наиме законска одредба чл. 344а КЗ-а предвиђа да ко физички нападне или се физички обрачунава са учесницима спортске приредбе или јавног скупа. Дакле, произлази да је субјект извршења овог кривичног дела свако оно лице које предузме једну од алтернативно прописаних радњи извршења кривичног дела, односно ко физички нападне или се физички обрачунава са учесницима спортске приредбе. Наиме,

⁷⁸ Пресуда Вишег суда у Ваљеву, К 49/2012 од 31.08.2012.године

законодавац се у овом случају служи изразом ко, односно општом именичком заменицом, чија је главна служба у језику упућивање на лица, односно речи које ти појмови означавају, што значи да се у овом случају не тражи неко посебно својство субјекта извршења кривичног дела... Дакле, закон је предвидео алтернативно да се под појмом насиља и недоличног понашања има сматрати између осталог и физички обрачун између самих учесника на спортској приредби. Имајући наведено у виду, а посебно узевши у обзир да заштитни објект кривичног дела насилничко понашање на спортској приредби или јавном скупу није живот и тело поједница који присуствују спортској приредби, већ сигурност и безбедност свих учесника спортске приредбе од насиља којем би сви учесници спортске приредбе или јавног скупа могли бити изложени, а обзиром да ово кривично дело спада у групу кривичних дела против јавног реда и мира, суд налази да напред наведено кривично дело могу извршити и сами спортисти, актери спортске приредбе у конкретном случају – фудбалер.⁷⁹

1.5. Сентенца: Како у ситуацији када је избио конфликт мал. учинилац није био на терену – у рингу, односно није био активни учесник боксерског такмичења, и како је већ имао своју борбу, чиме је изгубио својство учесника спортске приредбе, то се у његовим радњама стичу сви субјективни и објективни елементи бића кривичног дела насилничко понашање на спортској приредби.

Из образложења решења: „ Суд налази да се у радњама мал. П стичу сви субјективни и објективни елементи бића кривичног дела насилничко понашање на спортској приредби или јавном скупу из чл. 344а КЗ-а, имајући у виду да је исти критичном приликом, у време, на месту и на начин како је ближе описано, физички напао ошт. Т. као сужбено лице, тренера БК „Д“ учесника спортске приредбе – појединачног првенства Србије у боксу, при чему, по ствау овог суда, ошт. Т. као тренер БК „Д“, чији боксери су учествовали на такмичењу, има својство учесника спортске приредбе – у конкретном случају првенства у боксу, и то све време трајања такмичења, без обзира о којој се борби ради, односно чији се такмичари боре, у смислу чл. 158 ст.2 Закона о спорту. Са друге стране, имајући у виду да

⁷⁹ Пресуда Вишег суда у Ваљевоу, К.80/11 од 18.01.2012.године

у датој ситуацији када је избио конфликт мал. П. није био на терену—у рингу, тј. да је већ имао своју борбу и исту изгубио, то је овим изгубио својство учесника спортске приредбе. Дакле, мал. П. је физички напао ошт. Тако што му је задао неколико ударца песницама у лице и нанео му лаке телесне повреде, у виду нагњечења поглавине и лица, као и потрес мозга, при чему је био свестан свог дела, свестан да оштећеног напада као учесника спортске приредбе, као и да је његово дело забрањено, из чега произлази да је наступао са умишљајем.⁸⁰

1.6. Сентенца: Када окривљени, а као играч фудбалског клуба на утакмици, физички нападне, помоћног судију, сматраће се извршиоцем кривичног дела насилничко понашање на спортској приредби или јавном скупу.

Из образложења пресуде: „Апелациони суд указује да је извршилац кривичног дела из чл.344а ст .1 КЗ-а учињеног физичким обрачунавањем може бити свако лице ко на спортској приредби према било ком присутном лицу учеснику те приредбе предузме описане радње извршења без обзира у ком својству присуствује спортској приредби, па су неосновани жалбени наводи браниоца окривљеног да окривљени као активни играч и учесник те утакмице не може бити извршилац предметног кривичног дела.“⁸¹

1.7. Сентенца: Ако су окривљени поступали као овлашћена лица-редари у предметном догађају, у њиховим радњама не могу се стицати битна обележја кривичног дела насилничко понашање на спортској приредби, већ евентуално неког другог кривичног дела.

Из образложења пресуде: „У поновљеном поступку првостепени суд, пре свега, мора проверити својство учиниоца у вези са предузетим радњама у предметном догађају, тако што ће разрешити питање да ли су окривљени поступали као овлашћена лица—редари или неовлашћена лица. Уколико су окривљени поступали као овлашћена лица—редари, тада се у њиховим радњама не могу стицати битна обележја кривичног дела насилничко

⁸⁰ Решење Вишег суда у Лесковцу, Кж. 43/2011 од 14.2.2012.године

⁸¹ Пресуда Апелационог суда у Крагујевцу, Кж.4572/2013 од 2.12.2013.године

понашање на спортској приредби, већ евентуално неког другог кривичног дела. Међутим, уколико су окривљени поступали неовлашћено, следеће питање које првостепени суд мора разрешити је питање правне оцене дела, јер поступање у групи подразумева међусобно заједничко деловање саокривљених (више лица, три и више) лица, а никако деловање окривљених Д.М. и С.М. са другим редарима, који у предметном кривичном поступку имају својства оштећених лица.⁸²

2. Недоумице приликом решавања предмета по оптужним актима за кривично дело насилничко понашање на спортској приредби или јавном скупу постоји и по питању места извршења кривичног дела, односно да ли ово дело може бити извршено само на борилишту, стадиону, месту окупљања или и приликом доласка и одласка на исто, Апелациони суд у Нишу је заузео став по овом спорном питању.

2.1. Сентенца: Имајући у виду да се радња извршења кривичног дела насилничко понашање на спортској приредби или јавном скупу може извршити приликом доласка или одласка са спортске приредбе, за постојање овог дела није неопходно да учинилац радњу насиља изврши на фудбалском стадиону, већ место извршења може бити и на путу који води до или са стадиона.

Из образложења решења: „Потпуно су неприхватљиви наводи првостепеног суда и у вези са тим су дати нејсни разлози о одлучним чињеницама које су предмет доказивања, да је кривица окривљеног искључена због тога што је бацање каменице у правцу полицијских службеника окривљени предузео ван стадиона због чега нема доказа да је учинио кривично дело из чл. 344а ст. 1 КЗ-а произлази да кривично дело чини и лице које, између осталог, врши насиље или оштећује имовину веће вредности приликом доласка и одласка са спортске приредбе или јавног скупа из чега произлази да за постојање овог кривичног дела није од утицаја да ли је радња предузета на стадиону или ван њега.“⁸³

⁸² Пресуда Врховног касационог суда, Кз. 511/2014 од 19.06.2014.године

⁸³ Решење Апелационог суда у Нишу, Кж. 54/2014 од 2.7.2014. године

3. Како су радње извршења овог дела алтернативно одређене у пракси је такође спорно које конкретне радње могу бити радње извршења овог кривичног дела. Апелациони суд у Београду и Апелациони суд у Крагујевцу су приликом својих поступању по жалби у другостепеном поступку заузели одређене ставове везане за радњу извршења овог кривичног дела.

3.1. Сентенца: Вређање другог учесника спортске приредбе не представља радњу извршења кривичног дела насилничко понашање на спортској приредби или јавном скупу, осим ако би се радило о вређању које изазива националну, расну, верску или другу мржњу или нетрпељивост засновану на неком дискриминационом основу и које је довело до насиља или физичког обрачуна.

Из образложења решења: „У односу на овог окривљеног наведено је да је добацивао увредљиве речи окр. М.С., међутим нејасно је да ли и то првостепени подводи под радњу предметног кривичног дела, будући да је за све окривљене који су оглашени кривима наведено да су радњу предметног кривичног дела учинили физичким нападом на друге учеснике спортске приредбе, а потом се за окр. М.С. наводи да је добацивао увредљиве речи, мада није наведено у чему се се те увреде састојале, а уједно имајући у виду и алтернативно дате радње у чл. 344а КЗ којима се ово дело може учинити, где није наведено да се радња може учинити увредом другог учесника спортске приредбе, осим ако би се радило о изазивању националне, расне, верске, или друге мржње или нетрпељивости, а што овде неспорно није случај.“⁸⁴

3.2. Сентенца: Да би постојало кривично дело насилничко понашање на спортској приредби или јавном скупу није довољно да је учинилац ушао на терен или део гледалишта намењен противничким играчима, већ и да је изазвао насиље, физички напао или се физички обрачунавао са учесницима спортске приредбе.

⁸⁴ Решење Апелационог суда у Крагујевцу, Кж1.254/2015 од 09.04.2015. године

Из образложења пресуде: „Кривично дело насилничко понашање на спортској приредби или јавном скупу из чл. 344а ст. 1 КЗ-а чини лице које неовлашћено уђе на спортски терен или део гледалишта намењен противничким навијачима и изазове насиље, физички нападне или се физички обрачунава са учесницима спортске приредбе, врши насиље приликом доласка или одласка са спортске приредбе, унесе у спортски објекат или баца на спортски терен или међу гледаоце предмете, пиротехничка средства или друге експлозивне, запаљиве или штетљиве супстанце које могу да изазову телесне повреде или угрозе здравље учесника спортске приредбе, оштећује спортски објекат, његову опрему, уређаје и инсталације, својим понашањем или паролама на спортској приредби изазива националну, расну, верску мржњу или нетрпељивост услед чега дође до насиља или физичког обрачуна са учесницима спортске приредбе, па су неосновани наводи из жалбе јавног тужиоца да је првостепени суд у конкретном случају пропустио да цени чињеницу да су окривљени конкретном приликом претходно неовлашћено ушли на терен што по наводима жалбе, представља радњу извршења овог дела, а ово ако се има у виду да наведеним чланом предвиђено да кривично дело врши лице које неовлашћено уђе на спортски терен или део гледалишта намењен противничким навијачима и изазове насиље, физички нападне или се обрачунава са учесницима спортске приредбе, тако да није довољно да само неовлашћено уђе на спортски терен, како се то наводи у жалби јавног тужиоца.“⁸⁵

3.3. Сентенца: Само држање флаше, као средства које може да изазове телесну повреду у спортском објекту или на спортском терену, није инкриминисано као радња кривичног дела.

Из образложења решења: „Наиме, првостепени суд окривљеног Д.Р. оглашава кривим између осталог да је критичном приликом, а након што је неовлашћено ушао на спортски терен, на тај начин што је прескочио ограду на јужној трибини стадиона, држао стаклену флашу у руци. У конкретном случају првостепени суд не образлаже на који начин је окривљени дошао у посед флаше, да ли је исту унео на спортски терен, при чему само

⁸⁵ Пресуда Апелационог суда у Крагујевцу, Кж1. 24/2014 од 14.01.2014. године

држање флаше као средства које може да изазове телесну повреду није инкриминисано у смислу чл. 344а ст. 1 Кривичног законика.⁸⁶

3.4. Сентенца: Паљење пиротехничког средства, махање њиме до сагоревања, те супштање поред себе, не предствала нити једну од могућих законом одређених радњи извршења кривичног дела насилничко понашање на спортској приредби.

Из образложења пресуде: „По оцени Апелационог суда не могу се прихватити наводи јавног тужиоца да су неки од разлога, наведени у образложењу пресуде, потпуно нејасни, а да о одлучним чињеницама нису наведени јасни и убедљиви разлози, те је првостепени суд погрешно утврдио чињенично стање. Наиме, по оцени овог суда, правилно је првостепени суд нашао да нема довољно доказа да је окривљени извршио кривично дело које му је стављено на терет. Изводећи доказе у току првостепеног поступка, првостепени суд је извршио увид у снима ка фудбалске утакмице Ц.З.- Ј., од 31.08.2008. године, из ког је утврдио да је окривљени стајао са навијачима, да је држао упаљену бакљу, али да се из приложеног снимка не види тренутак када и како је упалио бакљу, да ли му је евентуално неко бакљу додао. Када се има у виду наведени снимак, та чињеница да окривљени наводи да му је неко из масе људи која се налазила око њега дао бакљу и да је он ту бакљу упалио и подигао, а коју одбрану је првостепени суд ценио као јасну уверљиву и логичну, то и по оцени овог суда нема доказа да је окривљени извршио наведено кривично дело, тако што је унео у спортски објект пиротехничко средство како је то првостепени суд закључио. У прилог томе иду и искази сведока који су навели да ни у једном тренутку нису видели да управо окривљени уноси пиротехничка средства на стадион, већ да су само видели како исти бакљу држи до сагоревања и да спушта поред себе, које исказе је првостепени суд правилно ценио. Имајући у виду напред наведено, те да је, по оцени овог суда, у конкретном случају првостепени суд правилно извео закључак да није доказано да је окривљени извршио кривично дело, како је то описано у оптужном предлогу, тим пре што

⁸⁶ Решење Апелационог суда у Београду, Кж1. 2050/2011 од 25.1.2012. године

паљење пиротехничког средства, махање њиме до сагоревања, те спуштање поред себе не представља ни једну од законом могућих одређених радњи извршења кривичног дела.⁸⁷

4. Да ли кривично дело насилничко понашање на спортској приредби или јавном скупу из чл. 344а КЗ-а конзумира кривично дело тешке телесне повреде, или ова два дела могу бити у стицају, представља питање на које је Апелациони суд у Крагујевцу дао одговор приликом поступања у другостепеном поступку по жалби на првостепену пресуду.

4.1. Сентенца: Учесник спортске приредбе (фудбалер) који је ударио руком противничког играча и нанео му тешку телесну повреду, учинио је у стицају два кривична дела, и то кривично дело насилничко понашање на спортској приредби или јавном скупу и кривично дело тешка телесна повреда, будући да је једном радњом учинио више кривичних дела (са различитом последицом и заштитним објектом) за које му се истовремено суди (идеални стицај).

Из образложења пресуде: „Првостепени суд је анализирао тврдњу одбране да се у конкретном случају не ради о стицају два кривична дела и недвосмислено се изјаснио да такве наводе одбране не прихвата, јасно образложивши да се у конкретном случају не може применити институт привидног идеалног стицаја, односно када једном радњом буде остварено биће више кривичних дела али се и поред тога сматра да је учињено само једно кривично дело, већ да се ради о идеалном стицају да је окривљени једном радњом... учинио два кривична дела за која му се у овом кривичном предмету истовремено суди. При томе је првостепени суд јасно навео и у чему се састоји радња оба кривична дела, као и последица оба кривична дела, посебно нагласивши да заштитни објект код кривичног дела из чл. 344а ст. 1 КЗ није живот и тело поједница који присуствује спортској приредби, него сигурност и безбедност свих учесника спортске приредбе од насиља којем би ови учесници спортске приредбе могли бити изложени, те је за постојање овог дела довољно да постоји физички напад на учеснике спортске приредбе, који је напад у конкретном случају учињен од стране окривљеног према оштећеном, а при чему није неопходно, за постојање дела, да наступи последица у виду телесног повређивања другог, те су се стога у

⁸⁷ Пресуда Апелационог суда у Београду, Кж.1 3529/2012 од 12.07.2012.године

конкретном случају у радњама окривљеног стекли сви битни законски елементи и овог кривичног дела, не само кривичног дела тешка телесна повреда.⁸⁸

⁸⁸ Пресуда Апелационог суда у Крагујевцу, Кж1. 787/2014 од 14.05.2014.године

III

6. КРИВИЧНО ДЕЛО НАСИЛНИЧКО ПОНАШАЊЕ НА ПРИМЕРУ ОСНОВНОГ СУДА У НИШУ ЗА ПЕРИОД ОД 01.01.2012. ДО 31.12.2015. ГОДИНЕ

Истраживање је рађено на узорку од 161 предмета, односно целокупном броју предмета у којима је оптужни акт подигнут због сумње да је извршено кривично дело насилничко понашање из чл. 344 Кривичног законика, а за које су оптужнице примљене у предметном периоду од 01.01.2012. до 31.12.2015. године.

Методи који су коришћени су методи опсервације односно посматрања, затим метод прикупљања података и на крају статистички метод за обраду емпиријских података.

Циљ овог истраживања био је да утврди друштвену опасност коју ствара извршење кривичног дела насилничко понашање, затим ефикасност правосудних органа приликом спровођења кривичног поступка по оптужним актима за наведено дело, број, структуру и карактеристике (старост, пол, осуђиваност, образовање) извршиоца овог дела као и оштећених, а на основу овако прикупљених података да да слику просечног извршиоца овог кривичног дела, да утврди да ли је дело извршено од стране појединца или у саизвршилаштву, и на крају да утврди структуру изречених кривичних санкција извршиоцима кривичног дела насилничко понашање из члана 344 Кривичног законика, и све то како за целокупни период истраживања (од 2012. до 2015. године) тако и за сваку поједничну годину из предметног периода.

6.1. ДРУШТВЕНА ОПАСНОСТ

Друштвена опасност коју ствара извршавање кривичног дела биће утврђена тако што ће се утврдити укупан број покренутих кривичних поступака на подручју Основног суда у Нишу у периоду од 01.01.2012. до 31.12.2015. године а након тога број покренутих поступака за кривично дело насилничко понашање, па на основу тих података утврдити

учешће кривичног дела насилничко понашање у укупном броју. Такође, биће извршена и упоредна анализа учешћа кривичног дела насилничко понашање у укупном броју покренутих поступака са учешћем у укупном броју, најчешћих дела насилничког криминалитета, као и учешћем других кривичних дела из исте главе кривичног законика односно дела против јавног реда и мира.

У периоду од 01.01.2012. до 31.12.2015. године у Основном суду у Нишу је покренуто 9044 кривичних поступака, од тога 161 кривични поступак за кривично дело насилничко понашање, што износи у процентима 1,78% учешћа у укупном броју покренутих кривичних поступака, што је сликовитије приказано на графиконима 1. и 1а.

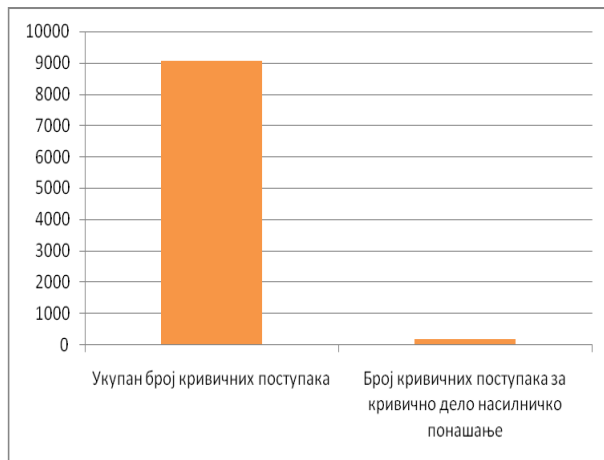

График 1. Однос укупног броја кривичних поступака и броја кривичног дела насилничко понашање

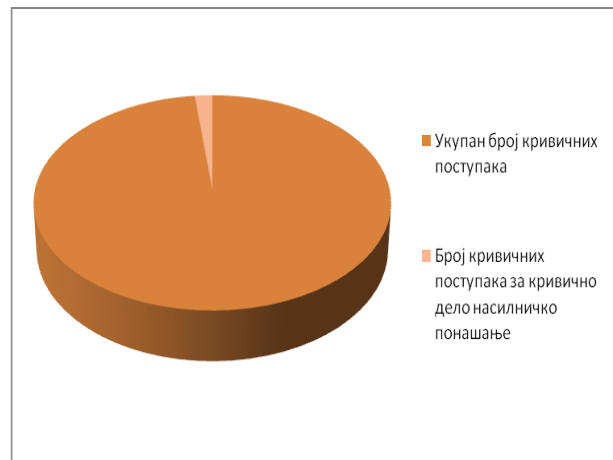

График 1а. Учешће кривичног дела насилничко понашање у укупном броју кривичних дела

По појединачним годинама то изгледа овако у 2012 години укупан број примљених предмета 2438, број предмета за кривично дело насилничко понашање 29. У 2013 години број укупно примљених предмета опада и износи 1048, а тај тренд прати и број предмета за кривично дело насилничко понашање који износи 15. Након тога у 2014 години укупан број примљених предмета учетворостручује се и износи 4115, а такође и број предмета за кривично дело насилничко понашање 67. Затим следи велики пад у броју примљених предмета у 2015 години, те укупан број примљених предмета у овој години износи 1443, број предмета за кривично дело насилничко понашање 50.

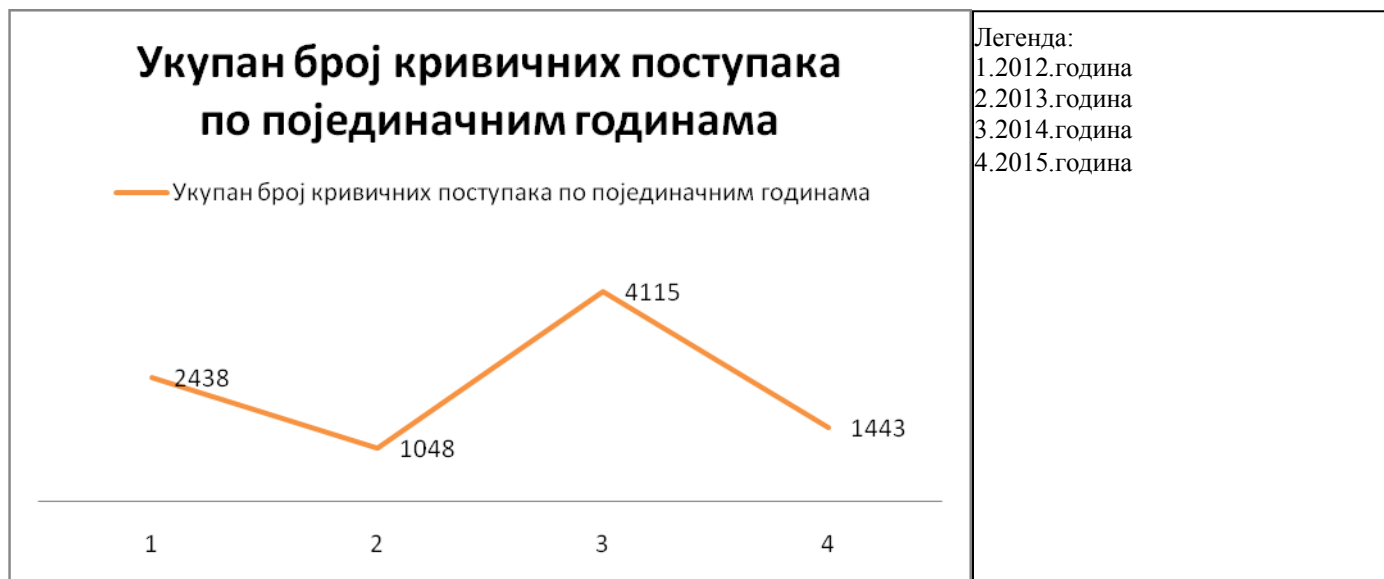

График 2. Кретање укупног броја кривичних поступака по годинама

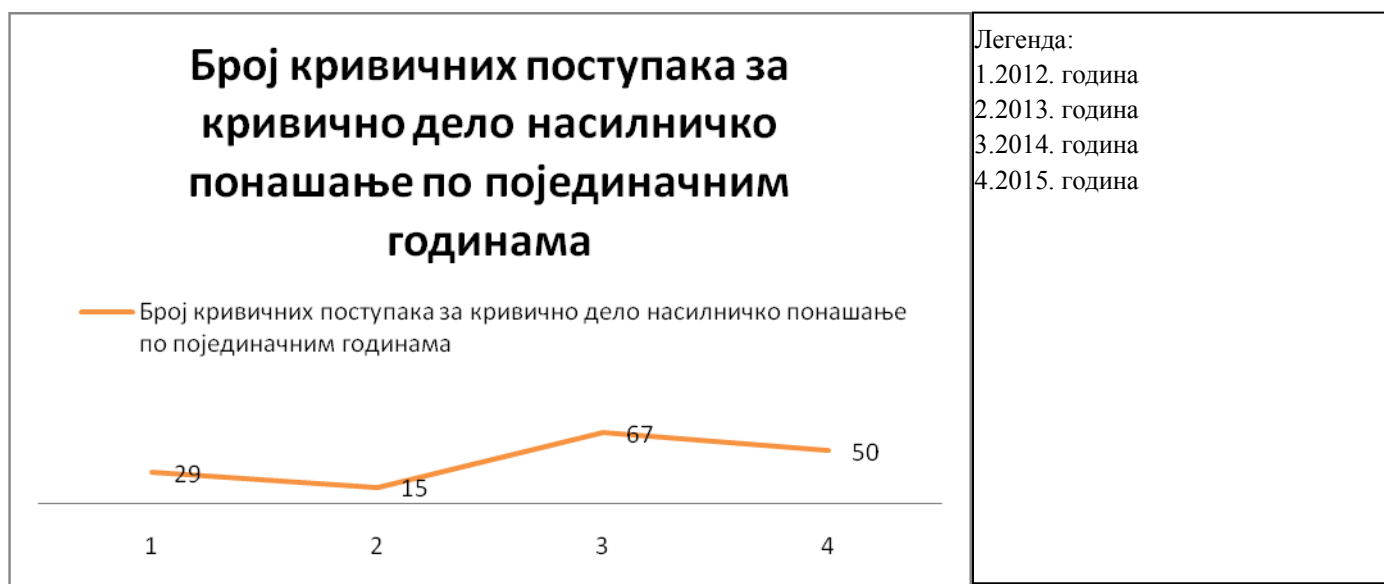

График 2а. Кретање броја кривичних поступака по годинама за кривично дело насилничко понашање

На графицима бр. 2 и бр. 2а се може приметити број кривичних поступака за кривично дело насилничко понашање прати тренд кретања укупног броја кривичних поступака, јер у годинама када расте укупан број кривичних поступака сразмерно расте и број кривичних поступака за кривично дело насилничко понашање, са изузетком у 2015. години када је број поступака за кривично дело насилничко понашање драстично скочио у односу на укупни број кривичних поступака.

У периоду од 01.01.2012. до 31.12.2015. године подигнуто је укупно 1138. оптужних акта за кривична дела са елементима насиља, детаљнији приказ дат је у табели бр.1.

Табела 1. Број кривичних поступака са елементима насиља

Кривично дело	Број кривичних поступака
Тешка телесна повреда чл. 121 КЗ	128
Лака телесна повреда чл. 122 КЗ	239
Учествовање у тучи чл. 123 КЗ	21
Насиље у породици чл. 194 КЗ	460
Разбојничка крађа чл. 205 КЗ	19
Разбојништво чл. 206 КЗ	110
Насилничко понашање чл.344 КЗ	161

Како се може утврдити број поступака покренутих за кривична дела са елементима насиља која су у надлежности Основног суда у Нишу је поприлично велики у односу на број свих кривичних поступака и у процентима износи 13%. А такође, посматрајући кривична дела са елементима насиља појединачно, те вршећи поређење броја поступака за кривично дело насилничко понашање са бројем поступака за остала дела са елементима насиља, долази се до резултата да је више оптужних акта подигнуто само за кривично дело насиље у породици и кривично дело лака телесна повреда. Сликровити приказ односа кривичног дела насилничко понашање са другим делима насилничког криминалитета дат је у графику бр. 3.

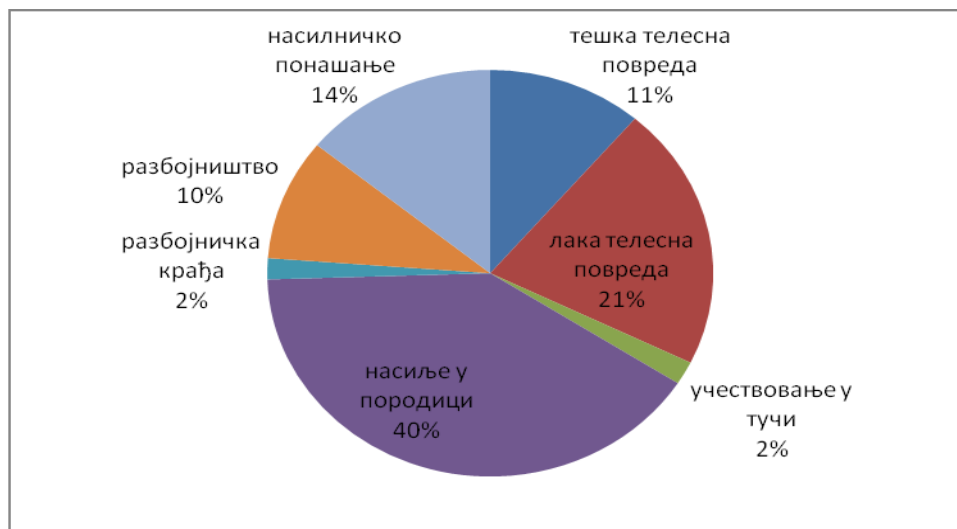

График 3. Однос кривичног дела насилничко понашање са другим делима насилничког криминалитета

Такође је извршено прикупљање података и упоредна анализа броја покренутих поступака за кривична дела из групе дела против јавног реда и мира, при чему се дошло до следећих резултата: у периоду од 01.01.2012. до 31.12.2015. године покренуто је укупно 295 кривична поступка за кривична дела против јавног реда и мира, упоређујући ова дела највише покренутих поступака је за кривично дело насилничко понашање из чл. 344 КЗ-а, приказ је дат у табели бр. 2 и графику бр. 4

Табела 2. Број кривичних поступака за дела из групе дела против јавног реда и мир

Кривично дело	Број покренутих поступака
Изазивање панике чл. 343 КЗ	6
Насилничко понашање чл. 344 КЗ	161
Недозвољена производња и држање ношење и промет оружја чл. 348 КЗ	111
Недозвољено организовање игара на срећу чл. 352 КЗ	17

График 4. Однос кривичног дела насилничко понашање у односу на кривична дела против јавног реда и мира

6.2. ЕФИКАСНОСТ ПРАВОСУДНИХ ОРГАНА У РЕШАВАЊУ КРВИЧНИХ ПОСТУПАКА ЗА КРВИЧНО ДЕЛО НАСИЛНИЧКО ПОНАШАЊЕ

Ефикасност правосудних органа приликом поступања у кривичним поступцима за кривично дело насилничко понашање биће цењена тако што ће се најпре утврдити укупан број кривичних поступака за ово дело, а након тога и укупан број завршених односно незавршених поступака у предметном периоду. Такође, ће се утврдити трајање појединачних поступака и на крају ће бити узвучено просечно трајање поступка.

Број поступака за кривично дело насилничко понашање који су покренути у периоду од 01.01.2012. до 31.12.2015. године у Основном суду у Нишу је 161. Од тога 68 поступака за извршење дела из ст. 1, а 91 поступак за извршење дела из ст. 2., што је сликовитије приказано у табели бр. 3 и графикону бр. 5.

Табела бр.3 Број кривичних поступака за кривично дело насилничко понашање посебно за сваки став

Став 1.	Став 2.
68	91

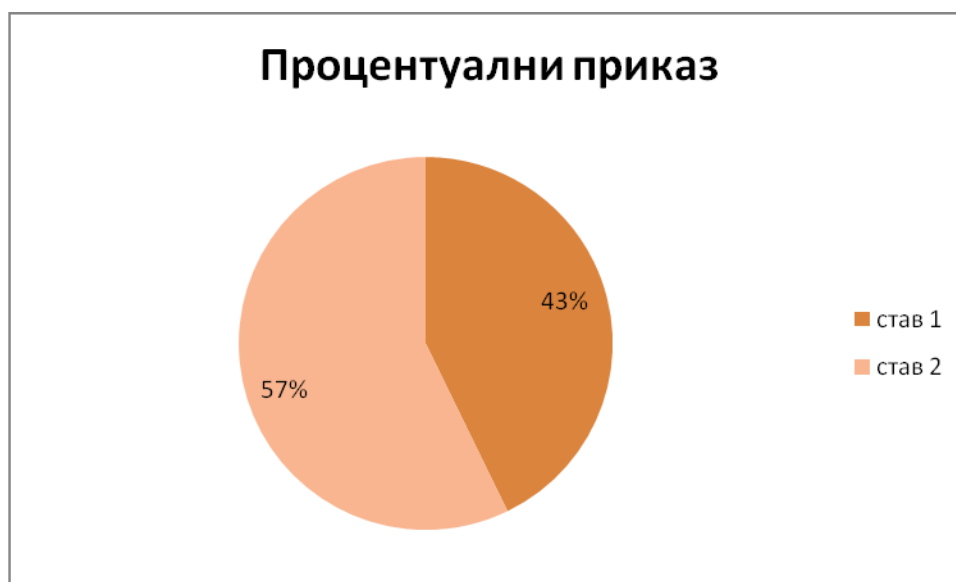

График 5. Процентуални приказ односа поступака за сваки став појединачно

Од укупног броја покренутих поступака у периоду од 01.01.2012. до 31.12.2015. године до 06.2016. године као периода вршење истраживања завршено је 135 поступака до је 25 још увек у току.

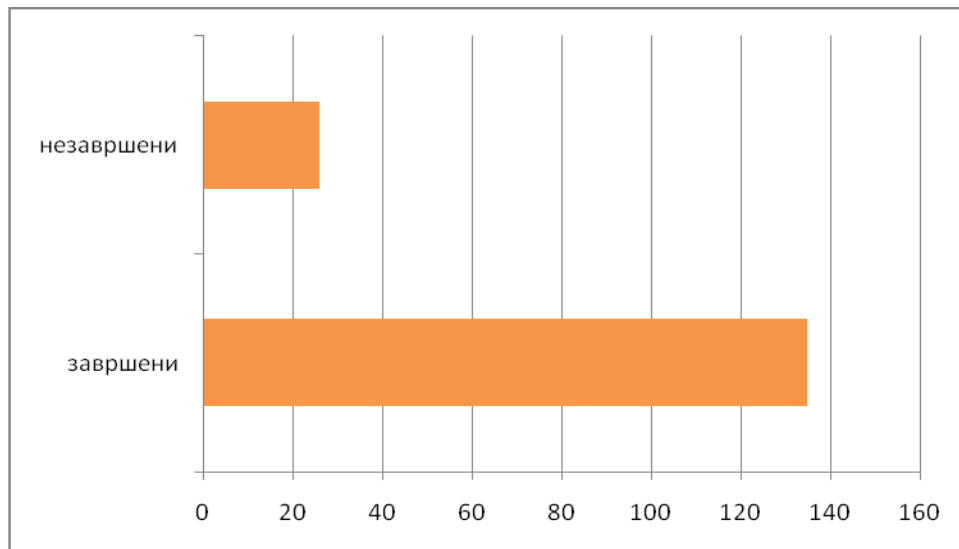

График 6. Однос завршених и незавршених кривичних поступака

У процентима то износи 83,85% завршених поступака и 16,15% незавршених поступака односно поступака који су још увек у току а покренути су у периоду од 01.01.2012. до 31.12.2015.године.

Трајање кривичног поступка биће приказано табеларно тако што ће бити подељено у четири различите групе и то: до 6 месеци трајања поступка, од 6 месеци до 1 године трајања, од 1 до 2 године трајања и преко 2 године трајања.

Табела 4. Трајање поступака по групама

До 6 месеци	Од 6 месеци до 1 год	Од 1 до 2 године	Преко 2 године
57 поступака	45 поступака	29 поступака	4 поступка

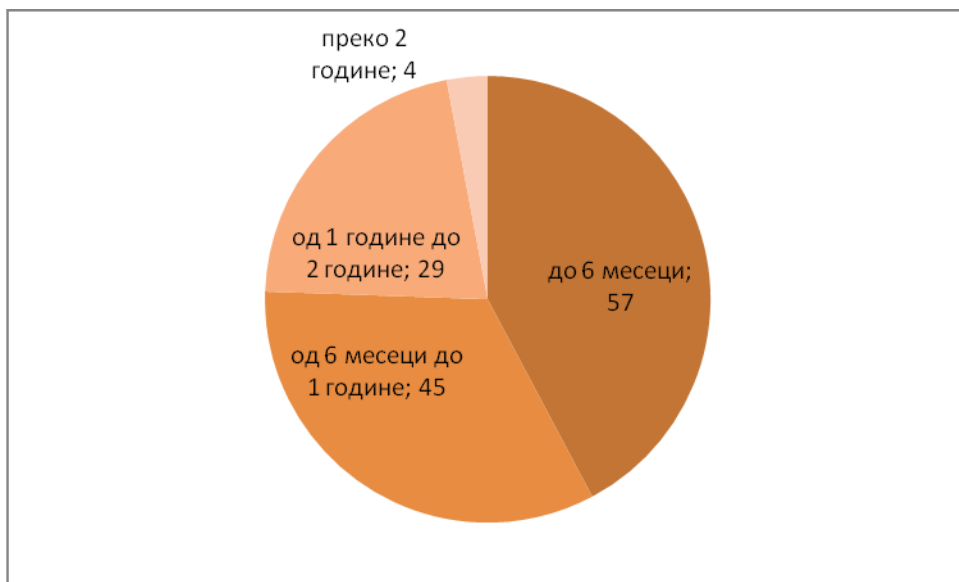

График 7. Однос трајања поступака по групама

Као што се може запазити на графикону бр. 7 највећи број поступака се завршио у периоду до 6 месеци и то 57, што у процентима износи 42,2% од укупног броја завршених предмета за кривично дело насилничко понашање, затим од 6 месеци до 1 године и то 45 предмета, што износи 33,33% од укупног броја завршених предмета за кривично дело насилничко понашање, у периоду од 1 до 2 године од покретања поступка завршено је 29 поступака, што износи 21,5% од укупног броја укупно завршених поступака за кривично дело насилничко понашање у предметном периоду, најмање поступака је завршено у периоду преко 2 године од покретања и то 4, што је 2,95% од укупно завршених предмета. Просечно трајање поступка за кривично дело насилничко понашање износи 8. месеци од покретања поступка.

На основу изнетих података може се закључити да је ефикасност кривичног одељења Основног суда у Нишу приликом поступања у предметима за кривично дело насилничко понашање на високом нивоу јер је само једна шестина укупно покренутих предмета за предметно кривично дело остала нерешена, а ово посебно имајући у виду да су поступци за кривично дело насилничко понашање у највећем броју случајева сложени кривични поступци, или због тога што су извршени у саизвршилаштву или имају више оштећених или са великим бројем доказних радњи које морају бити изведене за време

трајања поступка. Из овог разлога је и просечно трајање поступка од 8 месеци од покретања поступка одличан резултат напред наведеног суда.

6.3. СТРУКТУРА ИЗРЕЧЕНИХ САНКЦИЈА

Од укупно 161 кривичног поступка који је покренути оптужним актом за кривично дело насилничко понашање од стране Основног јавног тужилаштва пред Основним судом у Нишу у периоду од 01.01.2012. до 31.12.2015. године, до периода истраживања и прикупљања података (јун 2016. године) завршено је 135 поступка. Од тих 135 завршених поступка, 75 је завршено доношењем и изрицањем осуђујуће пресуде, или 55,55%. Доношењем и објављивањем ослобађајуће пресуде је завршено 8 кривичних поступка или 5,9%. Одбијајућом пресудом, односно пресудом којом се оптужба одбија је завршено 36 кривичних поступка, или 26,6%, до је 16 поступка завршено на други начин, односно 11,85%.

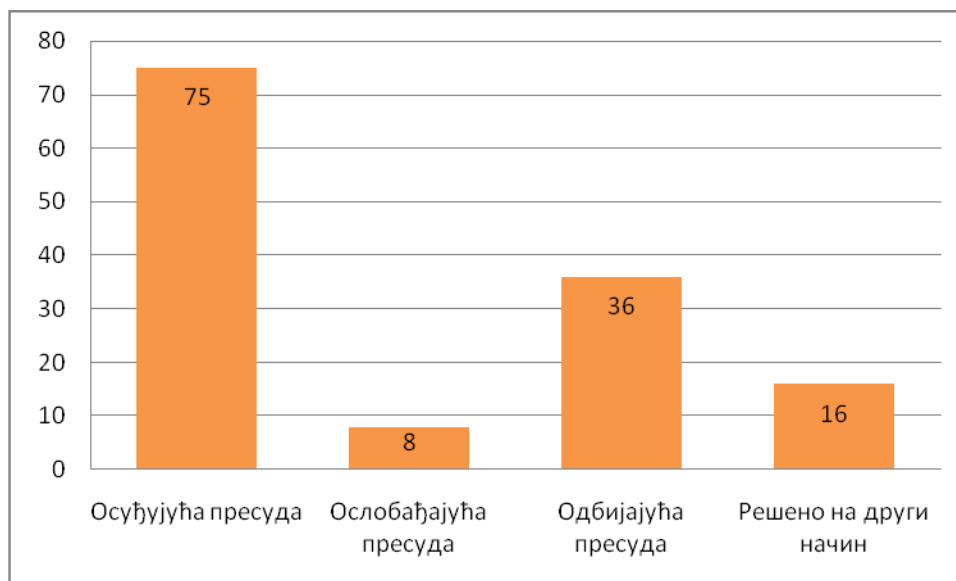

График 8. Начин завршетка кривичног поступка

Како је 75 поступка завршено осуђујућом пресудом, а одређени број дела је извршен у саизвршилаштву, укупно је осуђено 101 лице за извршење кривичног дела насилничко понашање из члана 344. Кривичног законика. Структура санкција је таква да је 48 лица осуђено на затворску казну, док су условну осуду као санкцију добила 42 лица,

новчана казна је изречена у 6 случајева, док је алтернативна санкција изречена једанпут (и то у виду рада у јавном интересу). Сликровити приказ дат је у графикону бр. 9.

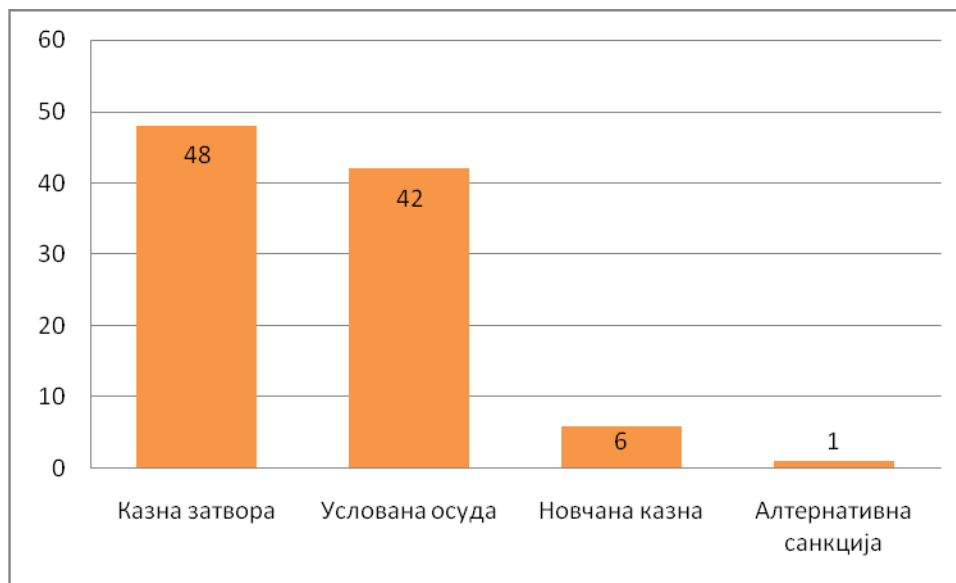

График 9. Структура изречених санкција извршиоца кривичног дела насилничко понашање из чл. 344 КЗ-а

Као што се може уочити на графикону бр. 9, казна затвора и условна осуда су најчешће санкције које су изрицане извршиоцима кривичног дела насилничко понашање и то у 90% случајева.

Дужина изречених казни затвора биће приказа у табели бр. 5 тако што ће изречене казне затвора бити подељене у четири категорије по дужини трајања, и то: казне затвора у трајању до 6 месеци, казне затвора у трајању од 6 месеци до 1 године, казне затвора у трајању од 1 до 2 године и казне затвора дуже од 2 године.

Табела 5. Дужина изречених затворских казни

Казне затвора до 6 месеци	Казне затвора од 6 месеци до 1 године	Казне затвора од 1 до 2 године	Казне затвора дуже од 2 године
20	25	3	/

Као што се може утврдити из табеле бр.5 најчешће су изрицане затворске казне у трајању од 6 месеци до 1 године и то у 25 случајева, затим затворске казне у трајању до 6 месеци, у 20 случајева, до су неупоредиво мање изрицање казне од 1 до 2 године, у 3 случаја, а казне

затвора у трајању дужем од две године нису изречене ни у једном случају извршиоцима кривичног дела насилничко понашање. Просек трајања изречених затворских казни за кривично дело насилничко понашање износи 6,5 месеци.

Поред наведених санкција, изречено је и укупно 7 мера безбедности и то мера безбедности одузимања предмета у 3 случаја, мера безбедности обавезног психијатријског лечења на слободи у 2 случаја и мера безбедности обавезног психијатријског лечења у установи.

6.4. КАРАКТЕРИСТИКЕ ОПТУЖЕНИХ, ОШТЕЂЕНИХ ЛИЦА У ПОСТУПЦИМА ЗА КРИВИЧНО ДЕЛО НАСИЛНИЧКО ПОНАШАЊЕ

Просечна старост укупно 175 оптужених лица за кривично дело насилничко понашање износи 29.5 године, по категоријама лица то износи:

До 21.године	Од 21. до 30. године	Од 31. до 40. године	Од 41. до 50. године	Од 51. до 60. године	Преко 60. године
15	72	45	23	13	7

Табела 6. Старост оптужених за кривично дело насилничко понашање

Као што се види у табели бр. 6 највише оптужених припада групи од 21. до 30.године старости и то 75 оптужених или 43%, затим групи од 31. до 40. године, и то 45 оптужених или 25%, од 41. до 50. године старости 23. оптужених или 13%, до 21. године старости 15. оптужених или 9%, од 51. до 60. године старости 13. оптужених или 7% и на крају преко 60. година 7. оптужених или 4%.

Од укупно 135 завршених поступака у 83 поступка оптужено је једно лице као појединачни извршилац док је у 52 поступка било оптужено више лица. Од укупног броја оптужених, односно 175, 163 оптужених је мушког пола, што износи 93% до је само 7% женског пола или укупно 12 оптужених. Сликковити приказ ових података дат је у графиконима бр.10 и бр.11.

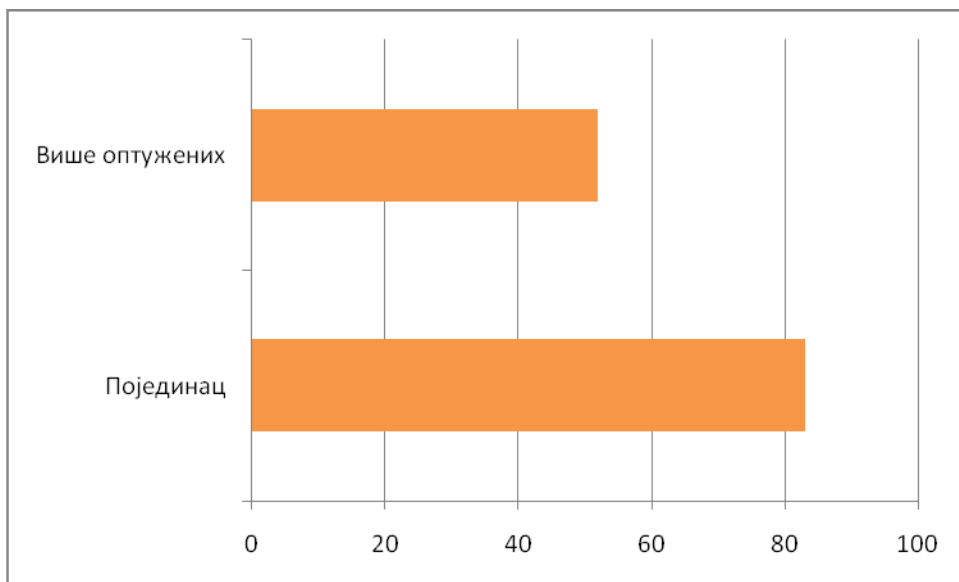

График 10. Број оптужених лица по поступку

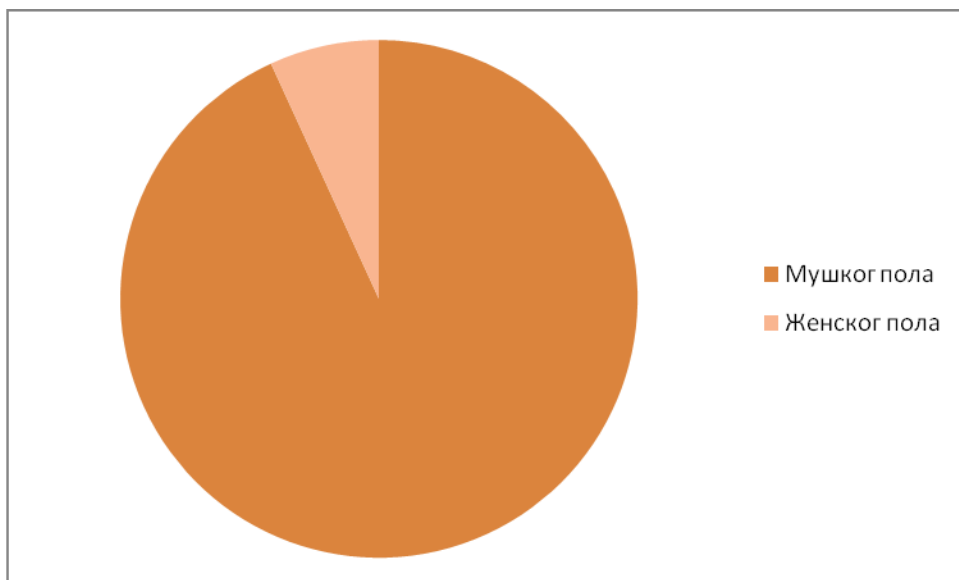

График 11. Пол оптужених лица

Што се тиче оштећених приликом прикупљања података уочена је једна интересантна специфичност, а то је да у 55 од 135 завршених поступака ни једно лице није од стране тужилаштва означено као оштећени, или у 40% поступака, у 45 поступака је означено једно лице као оштећени, или у 33% поступака док је код 35 поступака било више лица која су добила статус оштећеног, или у 27% поступака. Како је радња извршења код кривичног дела насилничко понашање алтернативно одређена и може бити грубо вређање или злостављање другог, вршење насиља према другом, изазивање туче или дрско

и безобзирно понашање које угрожава спокојство грађана или теже ремети јавни ред и мир, примећује се да само једна од алтернативно прописаних радњи не мора бити предузета директно према другом лицу. Што даље значи да ако у 40% поступака није означено неко лице као оштећени онда у 40% поступака радња извршења је била дрско и безобзирно понашање. Број оштећених по поступку биће приказан у графикону бр.12.

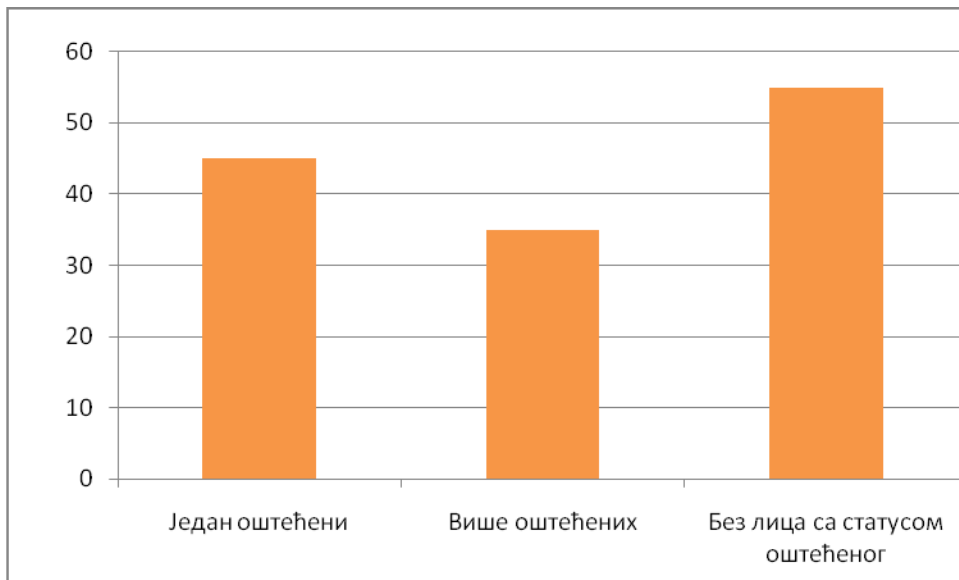

График 12. Број оштећених по кривичном поступку

Пол оштећених налази се у односу 77% према 23%, где је 77% оштећених мушког пола односно 89, док је 23% оштећених било женског пола или укупно 26. Сликвити приказ дат је у графикону бр. 13.

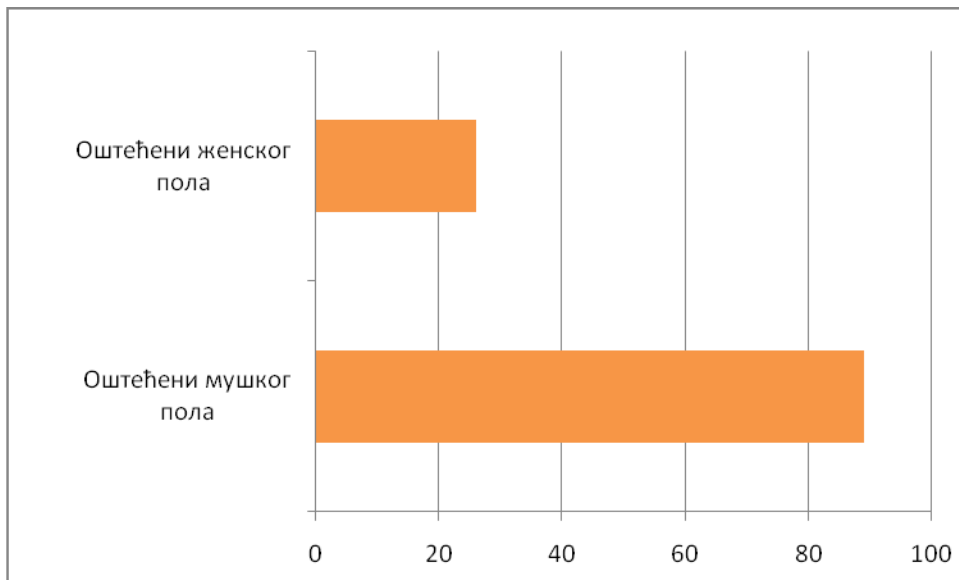

График 13. Пол оштећених

6.5. КАРАКТЕРИСТИКЕ ОСУЂЕНИХ ЛИЦА, ОДНОСНО ИЗВРШИЛАЦА КРИВИЧНОГ ДЕЛА НАСИЛНИЧКО ПОНАШАЊЕ

Од укупно 135 завршених поступака који су покренути у периоду од 01.01.2012. до 31.12.2015. године, 75 поступака је завршено осуђујућом пресудом. Укупно је 175 лица било оптужено у тих 135 поступака, до је осуђено 101 лице или 57%. Просечна старост извршиоца кривичног дела насилничко понашање је 33 године старости, што је мало више него просечна старост свих оптужених која је била 29,5 година. Старост појединачних извршиоца дата је табеларно по групама у табели бр. 7.

До 21.године	Од 21. до 30. године	Од 31. до 40. године	Од 41. до 50. године	Од 51. до 60. године	Преко 60. Године
11	38	26	11	12	2

Табела 7. Старост извршиоца кривичног дела насилничко понашање по групама

Као што се види из табеле бр. 7 највише извршилаца је старости од 21. до 30. године и то 38 или 37%, затим групи од 31. до 40. године и то 26 извршиоца или 25%, потом следи група од извршиоца од 51. до 60. године и то 12 извршилаца или 12%, што еј и једино одсупање у односу на старост оптужених где је ова старосна група мање заступљена од група (41 до 50. и до 21.године)., следе групе од 41. до 50. године и до 21. године са по 11 извршилаца или по 10% и на крају група преко 60. године са 2 извршиоца или 2%. Примећује се су најчешће извршиоци млади људи, међутим ни број извршиоца средњих година није занемарљив.

Број извршилаца по кривичном поступку је такав да је у 54. поступака дело извршено од стране појединца, у 9. поступака дело је извршено од стране два саизвршилаца, у 8. поступака дело је извршено од стране три саизвршилаца а у једном поступку дело је извршено од стране четири саизвршилаца, што је приказано у табели бр8.

Један извршилац	Двоје извршилаца	Троје извршилаца	Четири извршилаца
54	9	8	1

Табела 8. Број извршилаца по кривичном поступку

Пол извршилаца је у односу 99% према 1% на страни мушког пола односно од укупно 101. извршиоца кривичног дела насилничко понашање 100. извршилаца је мушког пола док је само једно дело насилничког понашања извршено од стране жене. Што имплицира да кривично дело насилничко понашање врше мушкарци и да до извршења овог дела од стране жене долази само у изузетним случајевима, конкретно у периоду од 01.01.2012. до 31.12.2015. године дошло је до само једног извршења овог кривичног дела од стране жене и у тој ситуацији је и оштећено лице била особа женског пола.

Од укупно 101. извршиоца кривичног дела насилничко понашање 48. извршиоца је до изрицања пресуде било неосуђивано односно 48%, док је 53 извршиоца било раније осуђивано или 52%, што значи да је сваки други извршилац повратник у вршењу кривичних дела, а 32. извршиоца је раније вршило кривична дела са елементима насиља, односно дела насилничког криминалитета.

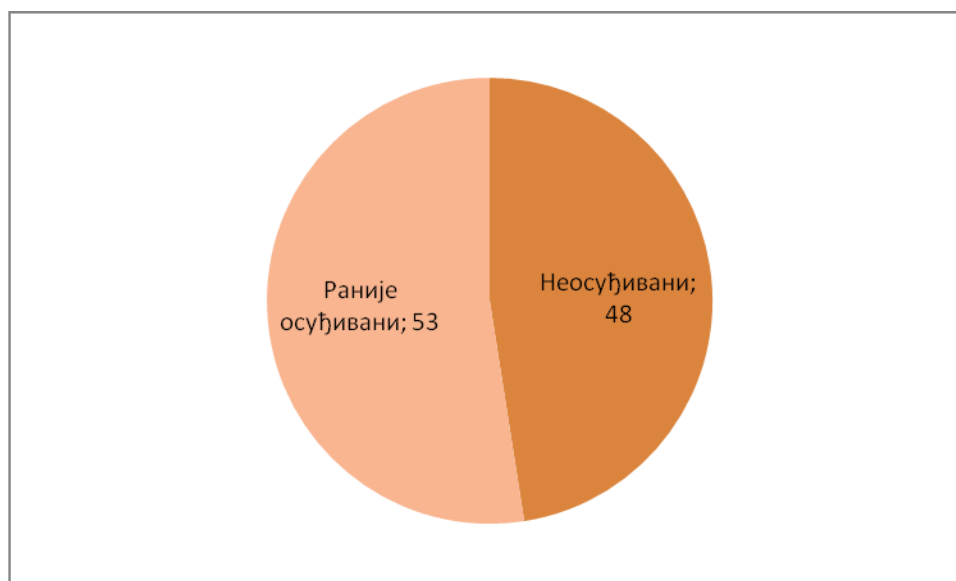

График 14. Однос неосуђиваних и осуђиваних извршиоца

Изводи се закључак да кривично дело насилничко понашање врше подједнако неосуђивана као и раније осуђивана лица. Међутим, алармантан је податак да је сваки трећи извршилац овог кривичног дела раније осуђиван за кривична дела са елементима насиља, што значи или да се не води довољно рачуна о превенцији вршења ових дела или да тренутна казнена политика не даје довољно добре резултате и не утиче довољно на специјалну превенцију вршења кривичних дела. Учешће повратника међу свим извршиоцима кривичног дела

насилничко понашање, осуђених у Основном суду у Нишу у периоду од 01.01.2012. до 31.12.2015. године приказан је на графикону бр. 15.

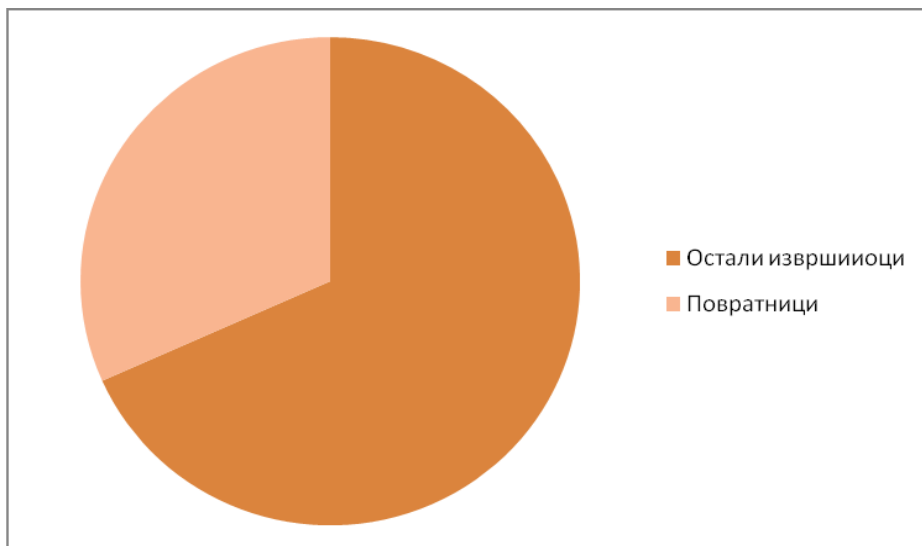

График 15. Учешће повратника у целокупном броју извршилаца

Како у криминологији постоји теорија да образовање може утицати на вршење кривичних дела,⁸⁹ извршено је прикупљање података о образовању извршилаца кривичног дела насилничко понашање, те се дошло следећих резултата:

Основно образовање	Средње образовање	Више образовање	Високо образовање
14	81	2	4

Табела 9. образовање извршилаца кривичног дела насилничко понашање

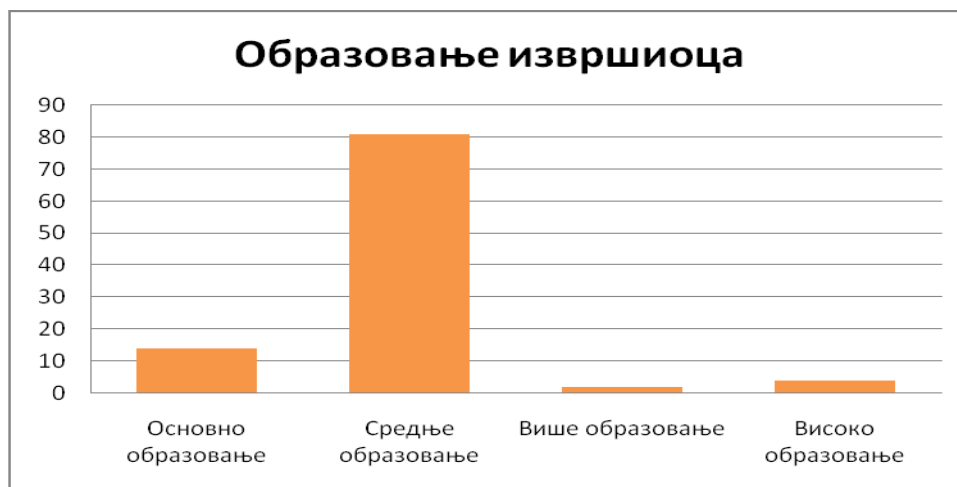

График 16. образовање извршилаца

⁸⁹ 1.Песимистички приступ, 2.Оптимистички приступ, 3.Мешовити, видите више на <http://documents.tips/documents/kriminologija-55a823f74fd85.html>

Као што се запажа на графику бр. 16 убедљиво највише извршилаца кривичног дела насилничко понашање има завршену средњу школу, то великих 80%, затим основну школу, и то 14%, док је осетно мање извршилаца са вишим и високим образовањем, са вишим 2% а са високим 4%.

На основу напред наведених података може се направити профил просечног извршиоца кривичног дела насилничко понашање. Извршилац кривичног дела насилничко понашање на подручју Основног суда у Нишу у периоду од 01.01.2012. до 31.12.2015. године је лице средњих година, у просеку има 33 године, мушког је пола, просечно сваки други је повратник у вршењу кривичних дела, док сва трећи је раније већ вршио дела са елементима насиља, има завршену средњу школу.

ЗАКЉУЧАК

Због специфичности рада и кривичних дела, закључак ће бити дат одвојено за кривично дело насилничко понашање и одвојено за кривично дело насилничко понашање на спорским приредбама.

Што се тиче дела насилничко понашање, стиче се утисак да због дуге устаљености у пракси нема много непознаница око овог кривичног дела. Упоредном анализом утврђено је да скоро све земље бивше Југославије поседују готово идентично кривично дело, док у земљама европско-континенталног и англосаксонског правног система постоје поједина дела са одређеним сличним елементима али не и идентичним.

Судови показују завидан ниво ефикасности приликом поступања по оптужним актима за ово кривично дело. Трајање поступка није дуго и у просеку износ 8 месеци, Међутим, број укупно покренутих и пресуђених поступака за кривично дело насилничко понашање у односу на целокупну масу кривичних дела говори да општи и посебни циљ кривичног гоњења код овог дела није испуњен. На овакво мишљење утиче и то што је сваки други извршилац кривичног дела насилничко понашање повратник, док је сваки трећи већ вршио дела са елементима насиља. Имајући ово у виду може се констатовати да специјална превенција према овим извршиоцима није остварена. Проблем би могао бити у политици кажњавања, јер на први поглед анализирајући кажњавање, где је половини извршиоца је изречена услована осуда, док је другој половини изречена затворска казна у просечном трајању 6,5 месеци делује поприлично благо, за кривично дело за које је прописана казна до 3, односно до 5 година. Констатацију да је политика кажњавања извршилаца овог кривичног дела блага употпуњује и податак да је сваки други извршилац повратник. Пооштравањем кажњавања, уз можда чак измене КЗ-а у погледу прописивања строжијих казни за извршиоце ових дела, као и новчане казне као споредне, уз прописивање мере обавезног саветовања са стручним лицима за насилнике, могло би водити смањењу вршења овог кривичног дела.

Код кривичног дела насилничко понашање на спортској приредби или јавном скупу, ситуација је мало специфичнија. Код овог кривичног дела имамо ситуацију да и поред константних промена у законодавству, у виду проширења радње овог кривичног дела, као

и драстичног поштравања санкција прописаних за извршиоце, и прописивања специфичне мере безбедности, и даље често приликом одигравања утакмица и спортских такмичења гледамо акте насиља на истим. Ти акти насиља се крећу од најбезазленијих до оних које резултирају тешким последицама(телесним повредама, уништавањем имовине, па чак и убиствима). Из тог разлога је и извршена упоредна анализа са законодавствима Енглеске и Италије, као земљама које су успешно решиле проблем хулиганства, добрим законским решењима, а не променом свести људи. Као што смо имали прилике да видимо на Европском првенству у фудбалу у Француској, навијачи из ових земаља чим напусте матичне земље поново се понашају као раније, насилнички, док на тлу своје земље приликом присуствовања спортским приредбама се понашају примерено и без насиља. Резултат те анализе је такав да су решења у наведеним законодавствима готово идентична нашем, те да је наше законодавство вероватно резултат праксе управо ових земаља. Наравно, постоје одређене разлике, рецимо мере безбедности прописане у Италији и Енглеској су дужег трајања него у Србији, међутим то није од пресудног значаја. Зашто је то тако? Као очигледан одговор се намеће имплементација. И најбоље решење у закону је лоше уколико остане мртво слово на париру, те је потребан труд целог система како би се решио овај проблем, због ког људи губе веру у правосудни систем, а поред тога поприлично штети репутацији земље у иностранству.

Литература

Списак домаћих извора

- Бошковић, М. *Криминолошки лексикон*, Матица Српска, Нови Сад, 1999
- Димовски, Д. Илић, И. *Насиље у спорту у Републици Србији-пример подручја Вишег суда у Нишу*, Наука, безбедност, полиција: Журнал за криминологију и право, вол.20, но.1 (2015), стр. 121-136.
- Ђорђевић М., *Хулиганизам насиље и спорт*, Удружење „Наука и друштво“ Србије, 2012
- Ђурђевић, Н. *Кривична одговорност за насиље и недолично понашање на спортским приредбама у Републици Србији*, Зборник радова Правног факултета у Сплиту, год.47, 2/2010, стр. 285-308
- Ђорђевић М., Ђорђевић Ђ. *Кривично право са текстом Кривичног законика*, Пројурис, Београд, 2014
- Ђурђевић, В. Јовашевић, Д. *Кривично право, Посебни део*, Београд, 2006
- Ђурђевић, В. Јовашевић, Д. *Кривично право, Посебни део*, Правни факултет, Ниш, 2013
- Игњатовић Ђ., *Криминолошки аспект деликата насиља*, Институт за криминолошка и социолошка истраживања, Будва, 2002,
- Игњатовић, Ђ. *Криминологија*, Београд, 2011
- Јовановић Љ., Јовашевић Д., Ђурђевић В., *Кривично право, Посебни део*, Правни факултет у Нишу, 2000
- Јовашевић, Д. *Кривично право, Посебни део*, Београд, 2014
- Коковић, Д. *Насиље спортске публице*, Дефендологија год.4, бр.10, Бањалука, 2001
- Константиновић-Вилић С., Костић М. Николић-Ристановић В. *Криминологија*, Ниш, 2009
- Костић, М. *Криминолошка обележја насиља у спорту*, Зборник радова Правног факултета у Нишу, 2008
- Лазаревић, Ј. *Насилничко понашање*, Институт за криминолошка и социолошка истраживања, Будва, 2002,
- Лазаревић, Љ. *Деликти насиља: кривично-правни аспект*, Београд, 2002
- Лазаревић, Љ. *Деликти насиља-кривичноправни аспект*, Институт за криминолошка и социолошка истраживања, Будва, 2002, стр. 11-23

- Лазаревић, Љ. *Коментар Кривичног законика*, Правни факултет Универзитет Унион, 2011
- Милојевић, С и други, *Млади и хулиганизам на спортским приредбама*, ОЕБС, 2013
- Митровић, Љ. *Насиље на спортским приредбама*, Социјална мисао 02/06, 2009, стр.653-665
- Оташевић, Б. *Друштвени аспекти насиља на спортским приредбама у РС*, Правни живот 59(9),2009, стр.517-529
- Оташевић, Б. *Насиље на спортским приредбама*, Службени гласник, Београд, 2015
- Савковић, М. Ђорђевић, С. и други, *На путу превенције насиља на спортским приредбама, предлог регионалног оквира сарадње*, Београдски центар за безбедносну политику, Београд, 2010
- Стојановић, З. Перић, О. *Кривично право, Посебни део*, Београд, 2009
- Стојановић, З. *Коментар Кривичног законика*, Београд, Службени гласник, 2007
- Стојановић, З. *Коментар Кривичног законика*, Београд, Службени гласник, 2012
- Шупут, Д. *Правни оквир који уређује борбу против насиља на спортским приредбама у европским државама*, Институт за упоредно право, 2010

Списак домаћих прописа

- Национална стратегија за борбу против недоличног понашања на спортским приредбама, Службени гласник РС, бр.63/13
- Кривични закон РС, Службени гласник СРС 22/77,
- Кривични законик, Службени гласник РС, бр.85/05, 88/05-испр., 107/05-испр., 72/09, 111/09, 121/12, 104/13, 108/14
- Закон о ратификацији Европске конвенције о насиљу и недоличном понашању гледалаца на спортским приредбама а посебно на фудбалским утакмицама, Службени гласник СФРЈ-Међународни уговори, бр. 9/90
- Закон о спречавању насиља и недоличног понашања на спортским приредбама, Службени гласник РС, бр. 67/03, 101/05, 90/07, 111/09, 104/13

Списак извора на страном језику

- Madensen, T. Eck, J. Spectators violence in stadium, Pop centar, Guide No.54, 2008
- Megargee E., The prediction of dangerous behavior, Criminal justice and Behaviour, No.1976/3, 1976, pp.3-21
- Roversi, A. Italian ultras today, change or decline, Balestric, 2000
- Stanko E., Violence-u: Sage Dictionary of Criminology, London, 2001, pp. 35-318
- Walsh D., Poole a., Dictionary of Criminology, London 1983

Списак страних прописа

- European Convention on spectator violence and misbehavior at sports events and particular on football matches(2003), Strasbourg. Council of Europe
- Committee of Ministers(2001). Recommendation Rec(2001) of Committee of Ministers to member states on prevention of racism, xenophobia and racial intolerance in sport. Strasbourg. Council of Europe
- Football Spectators Act, 1989, <http://www.legislation.gov.uk/1989?title=football>
- Georgia code, 2010, <http://law.justia.com/codes/georgia/2010>
- Казнени закон Хрватске, 2016, „НН“ бр.125/11
- Кривични закон Албаније, [http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes/Criminal code of Republic of Albania](http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes/Criminal%20code%20of%20Republic%20of%20Albania)
- Кривичен законик Македонија, 1996, „Службен весник на Република Македонија“ број 37/96
- Кривични закон БиХ,2003, Сл. Гласник БиХ“ 3/03
- Кривични законик Црне горе, 2004, „Сл. Лист РЦГ“ бр.70/2003
- Public order Act, England, 1986, <http://www.legislationline.org>
- Wisconsin code, 2011, <https://docs.legis.wisconsin.gov/code>
- The Football Spectators (Designation of Football Matches in England and Wales) Order, 2000, <http://www.legislation.gov.uk/2000?title=football>

The Football Spectators (Seating) Order, 1998, <http://www.legislation.gov.uk/1998?title=football>

Закон о спријечавању нереда на штортским натјечањима, 2003, „Народне новине“ бр.117/1634/2003

www.coe.int

www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes

Списак судских одлука

Пресуда Апелационог суда у Београду, Кж.5004/2011 од 16.11.2011.године
Пресуда Апелационог суда у Београду, Кж.1 3529/2012 од 12.07.2012.године
Пресуда Апелационог суда у Београду, Кж1 249/2015 од 04.06.2015.године
Пресуда Апелационог суда у Крагујевцу, Кж 1386/2011 од 19.04.2011.године
Пресуда Апелационог суда у Крагујевцу, Кж.4572/2013 од 2.12.2013.године
Пресуда Апелационог суда у Крагујевцу, Кж1. 24/2014 од 14.01.2014. године
Пресуда Апелационог суда у Крагујевцу, Кж1. 787/2014 од 14.05.2014.године
Пресуда Вишег суда у Ваљеву, К.80/11 од 18.01.2012.године
Пресуда Вишег суда у Ваљеву, К 49/2012 од 31.08.2012.године
Пресуда Вишег суда у Ужицу, К.202/2010(3) од 23.12.2010.године
Пресуда Врховног касационог суда, Кзз.54/2011 од 31.08.2011.године
Пресуда Врховног касационог суда, Кзз.24/2012 до 11.04.2012.године
Пресуда Врховног касационог суда, Кзз 251/2014 од 10.04.2014.године
Пресуда Врховног касационог суда, Кзз. 511/2014 од 19.06.2014.године
Пресуда Округног суда у Нишу, К.53/2009(1) од 17.11.2009.године
Решење Апелационог суда у Београду, Кж1.4006/2010 од 1.2.2011.године
Решење Апелационог суда у Београду, Кж1. 2050/2011 од 25.1.2012. године
Решење Апелационог суда у Београду, Кж1.4519/2012 од 05.11.2012.године
Решење Апелационог суда у Крагујевцу, Кж1.2748/2010 од 11.07.2011.године
Решење Апелационог суда у Крагујевцу, Кж1.254/2015 од 09.04.2015. године
Решење Апелационог суда у Нишу, Кж. 54/2014 од 2.7.2014. године

Решење Вишег суда у Београду, Кж1 675/2014 од 08.10.2014.године

Решење Вишег суда у Лесковцу, Кж. 43/2011 од 14.2.2012.године

Решење Вишег суда у Чачку, Кж.41/2014 од 24.03.2014.године

Решење Округног суда у Ужица, Кж.36/2003 од 29.01.2003.године

„Кривична дела насилничког понашања“

Сажетак

Мастер рад Кривична дела насилничког понашања бави се анализом два кривична дела, и то кривичног дела насилничко понашање из чл.344 КЗ-а и кривичног дела насилничко понашање на спортској приредби или јавном скупу из чл.344а КЗ-а. Рад се састоји из три дела. Први део рада бави се теоријском анализом наведених дела, у овом делу дато је одређење појма и карактеристика насилничког криминалитета уопште, затим развој кривичних дела насилничког понашања у кривичном праву Републике Србије и упоредна анализа ранијих законских решења са постојећим. Овај део рада се састоји из четири одљака и бави теоријским приказом ових кривичних дела која су тренутно на снази у нашем законодавству, уз ближе одређење свих елемената дела. Такође, извршена је упоредно-правна анализа кривичних дела насилничког понашања из нашег правног система са сличним делима у упоредном законодавству. Где је нарочита пажња посвећена решењима у законодавствима земаља које су успешно решиле проблем насиља у спорту, и тражењу сличности и разлика, законских одредби тих земаља са законским одредбама нашег КЗ-а. Тако се дошло до резултата да није проблем у законском решењу јер је дело из чл. 344а КЗ-а готово идентично са кривичним делом из Италијанског закона 401 који регулише област насиља на спортским приредбама, док је мера безбедности слична са мером из Енглеског закона (разлика је у краћем трајању наше мере безбедности). Ово доказује да проблем није у законским решењима јер су ове земље оваквим прописима решиле проблем спортског хулиганства, док је у нас он још у пуној снази, већ се проблем налази у имплементацији. У другом делу рада дат је осврт на то са каквим се проблемима сусреће пракса везано за ова кривична дела, и то на тај начин што су прикупљени ставови које су заузимали Виши, Апелациони судови за своја подручја, као и Врховни касациони суд, а затим су ти ставови груписани по одређеним спорним питањима. Па је тако утврђено какав је став судске праксе ко све може бити извршилац ових кривичних дела, које су све радње обухваћене радњом извршења, затим код кривичног дела из члана 344а КЗ-а, која све места се могу сматрати местом извршења овог дела. У трећем делу рада је извршено истраживање кривичног дела насилничко понашање на територији Основног суда у Нишу у периоду 01.01.2012 до 31.12.2015.године, док је услед недостатка

емпиријских података истраживање кривичног дела насилничко понашање на спортској приредби или јавном скупу изостало, јер се наведено дело налази у стварној надлежности Вишег суда. Истраживањем је утврђено да је кривично дело насилничко понашање једно од најмасовније вршених кривичних дела на подручју Основног суда у Нишу у предметном периоду, да су извршиоци овог кривичног дела у готово 100% случајева мушкарци, да је велики број повратника међу извршиоцима. Али и да је ефикасност суда при решавању предмета и завршавању поступака на завидном нивоу, док би политика кажњавања требала бити строжа.

Кључне речи: Кривично право, Криминалитет насиља, Насилничко понашање, Насиље у спорту.

„CRIMINAL ACTS OF VIOLENT BEHAVIOUR“

APSTRACT

Masters thesis „Criminal acts of Violent behavior” analyzes the two criminal acts, the criminal act of violent behavior from art. 344 Serbian Criminal Code and the criminal act of violent behavior at sports events or public gathering from art. 344a Serbian Criminal Code. The thesis has three parts. The first part, which have four chapters, deals with the theoretical analysis of those criminal acts, precisely, the definition is given to the concept and characteristics of violent crime in general, then the development of criminal acts of violent behavior in the criminal law of the Republic of Serbia and comparative analysis of previous legal solutions to existing. Furthermore, it presents the theoretical presentation of these crimes that are currently in force in our legislation, with a closer determination of all elements of the acts. Also, this part contains a comparative legal analysis of criminal acts of violent behavior in our legal system with similar offenses in comparative law. Special attention was dedicated to solutions in the legislation of countries that have successfully solved the problem of violence in sport, and the finding similarities and differences of the legal provisions of the countries with the legal provisions of our Criminal Code. This led to a result that is not a problem in the legal provisions because the act of art. 344a of the our Criminal Code is almost identical to the criminal offense of Italian Law 401 that regulates the field of violence at sporting events, while security measures similar to the measure of English Law (the difference is a shorter duration of our security measures). This proves that the problem is not in legal solutions because these countries solved the problem of sports hooliganism, while the in our country problem is still in full force, but the problem lies in the implementation. In the second part of the thesis is review on what kind of problems practice have in relation to these crimes, and that in this way they are collected legal positions taken by Higher and Appellate courts for they area, as well as legal positions of the Supreme Court of Cassation, and then these views are grouped by specific issues. So it sets out what is the position of jurisprudence on questions: who can be the perpetrator of these crimes, which are all activities covered by the act of execution, and specific for criminal act under art. 344a of the Criminal Code, which palces could be considered as place of the execution of this act. The third part of thesis contains the research of the criminal act of violent behavior in the territory of the Basic

Court in Nis in the period 01.01.2012 to 31.12.2015., and due to the lack of empirical data research work for criminal act violent criminal behavior at sports events or public gathering absent because that criminal act is the subject matter jurisdiction of the High Court. The research established that the offense of violent behavior is one of the most massive exercised crimes on the territory of the Basic Court in Nis in the present period, that the perpetrators of this crime are almost 100% males, and there is a large number of returnees among the perpetrators. But also that the efficiency of the court in resolving those cases and the completion of procedures at a high level, while the policy of punishments should be more severe.

Keywords: Criminal law, violent criminal acts, violent behavior, violence in sports.

Биографија

Милан Станисављевић је рођен 12.09.1989. године у Књажевцу, Србија, где је похађао основну и средњу школу. Књажевачку гимназију завршава 2008. године и исте године у октобру месецу уписује Правни факултет у Нишу. Дипломирао је на Правном факултету у Нишу у јануару 2014. године, са просечном оценом 8,12. Након дипломирања, остаје да живи у Нишу и у јулу месецу 2014. године почиње да ради у Основном суду у Нишу на радном месту судијског приправника-волонтер. У Основном суду, као судијски приправник за две године рада пролази обуку из крвичне (тужилаштво, претходни поступак, првостепени кривични поступак) и грађанске материје (општа парница, породични односи, радни односи), при чему узрађује нацрте одлука (пресуда, решења, нередби), одлаже рочишта, бави се судском праксом. Кроз рад у пракси се и одлучује на даље усавршавање из крвично-правне области, за шта је у великој мери заслужан његов ментор судија Мишко Радивојевић. Исте године уписује и Мастер студије на Кривично-правном модулу, где полаже све испите са просечном оценом 10. Одлично говори, чита и пише енглески језик, познаје и основе немачког језика (читање и писање). Познаје основе рада на рачунару (Windows, Google), служи се рачунарским програмима везаним за канцеларијски посао Microsoft office (word, excel, publisher, power point), познаје и рад на програмима за вебдизајн (wordpress).

**ИЗЈАВА О ИСТОВЕНОСТИ
ШТАМПАНОГ И ЕЛЕКТРОНСКОГ ОБЛИКА МАСТЕР РАДА**

Име и презиме аутора мастер рада: Милан Станисављевић

Наслов мастер рада: „Кривична дела насилничког понашања“

Ментор: доц. др Душица Миладиновић-Стефановић

Изјављујем да је електронски облик мастер рада у pdf формату истоветан штампаном облику који сам предао Правном факултету Универзитета у Нишу.

У Нишу, _____.

Потпис аутора:

ИЗЈАВА О АУТОРСТВУ И ОБЈАВЉИВАЊУ МАСТЕР РАДА

Изјављујем да мастер рад, под насловом „Кривична дела насилничког понашања“, пријављен и одбрањен на Правном факултету Универзитета у Нишу:

- представља резултат сопственог истраживачког рада;
- није у целини, нити деловима с моје стране пријављиван за одбрану на другим факултетима или универзитетима;
- не крши ауторска права или интелектуалну својину других лица.

Дозвољавам да се мој мастер рад чува у библиотеци и објави на сајту Правног факултета Универзитета у Нишу.

Аутор мастер рада: _____

У Нишу, _____.

Потпис аутора:
